

OPINIA TRYBUNAŁU (w pełnym składzie)
z dnia 7 lutego 2006 r.

Spis treści

Kontekst wniosku o wydanie opinii	I - 1155
Postanowienia traktatu WE mające znaczenie dla sprawy	I - 1155
Instrumenty wspólnotowe istniejące w chwili złożenia wniosku o wydanie opinii	I - 1158
Rozporządzenie (WE) nr 44/2001	I - 1158
Konwencja brukselska	I - 1159
Konwencja z Lugano	I - 1160
Przebieg prac przygotowawczych dotyczących przewidywanej umowy	I - 1161
Przedmiot przewidywanej umowy i wnioszek Rady o wydanie opinii	I - 1163
Uwagi na piśmie państw członkowskich i instytucji	I - 1166
W przedmiocie dopuszczalności wniosku	I - 1167
Co do istoty sprawy	I - 1167
W przedmiocie istnienia wyraźnej kompetencji zewnętrznej	I - 1168
W przedmiocie istnienia dorozumianej kompetencji zewnętrznej	I - 1168
W przedmiocie istnienia kompetencji wyłącznej opartej na zasadach wypracowanych w wyroku w sprawie AETR	I - 1170
— Określenie właściwej dziedziny	I - 1176
— „Klauzula wyłączająca”	I - 1183
— Tożsamość zapisów przewidywanej umowy i wspólnotowych przepisów wewnętrznych	I - 1186

OPINIA WYDANA NA PODSTAWIE ART. 300 UST. 6 WE

Uwagi ustne państw członkowskich i instytucji	I - 1189
W odpowiedzi na pierwsze pytanie Trybunału	I - 1190
W odpowiedzi na drugie pytanie Trybunału	I - 1191
W odpowiedzi na trzecie pytanie Trybunału	I - 1192
W odpowiedzi na czwarte pytanie Trybunału	I - 1193
Stanowisko Trybunału	I - 1194
W przedmiocie dopuszczalności wniosku	I - 1194
Co do istoty sprawy	I - 1195
W przedmiocie kompetencji Wspólnoty do zawierania umów międzynarodowych	I - 1195
W przedmiocie kompetencji Wspólnoty do zawarcia nowej konwencji z Lugano	I - 1200
— W przedmiocie przepisów o jurysdykcji	I - 1202
— W przedmiocie przepisów o uznawaniu orzeczeń sądowych oraz ich wykonywaniu w sprawach cywilnych i handlowych	I - 1209

W postępowaniu w sprawie wydania opinii 1/03

mającym za przedmiot wniosek o wydanie opinii w trybie art. 300 ust. 6 WE, złożony przez Radę Unii Europejskiej w dniu 5 marca 2003 r.,

TRYBUNAŁ (w pełnym składzie),

w składzie: V. Skouris, prezes, C.W.A. Timmermans, A. Rosas (sprawozdawca), K. Schiemann, J. Makarczyk i J. Malenovský, prezesi izb, J.P. Puissochet, R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, J.N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, K. Lenaerts, P. Küris, E. Juhász, G. Arestis, A. Borg Barthet, M. Ilešič, J. Klučka, U. Lõhmus, E. Levits, sędziowie,

sekretarze: H. von Holstein, zastępca sekretarza i M.F. Contet, główny administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 19 października 2004 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Rady Unii Europejskiej przez J. Schutte'a i J.P. Hixa, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu czeskiego przez T. Bočka, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu duńskiego przez J. Molde'a, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu niemieckiego przez W.D. Plessinga i A. Dittricha oraz A. Tiemann, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu greckiego przez A. Samoni-Rantou i S. Chalę, działające w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu hiszpańskiego przez N. Díaz Abad, działającą w charakterze pełnomocnika,

- w imieniu rządu francuskiego przez R. Abrahama i G. de Bergues'a oraz A. Bodard-Hermant, działających w charakterze pełnomocników,

- w imieniu Irlandii przez D. O'Hagana i J. Gormleya, działających w charakterze pełnomocników, wspieranych przez P. Sreenana, SC i N. Hyland, BL,

- w imieniu rządu włoskiego przez I.M. Braguglię, działającego w charakterze pełnomocnika,

- w imieniu rządu niderlandzkiego przez S. Terstal, działającą w charakterze pełnomocnika,

- w imieniu rządu polskiego przez S. Królaka, działającego w charakterze pełnomocnika,

- w imieniu rządu portugalskiego przez L. Fernandesa i R. Correię, działających w charakterze pełnomocników,

- w imieniu rządu fińskiego przez A. Guimaraes-Purokoski, działającą w charakterze pełnomocnika,

- w imieniu rządu szwedzkiego przez A. Krusego, działającego w charakterze pełnomocnika,

- w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez R. Caudwell, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez A. Dashwooda, barrister,

- w imieniu Parlamentu Europejskiego przez H. Duintjera Tebbensa i A. Caiolę, działających w charakterze pełnomocników,

- w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez J. Iglesiasa Buhigues'a, A.M. Rouchaud-Joët i M. Wilderspina, działających w charakterze pełnomocników,

po wysłuchaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 15 kwietnia 2005 r. L.A. Geelhoeda, pierwszego rzecznika generalnego, F.G. Jacobsa, P. Légera, D. Ruíza-Jaraba Colomera, A. Tizzana, C. Stix-Hackl, J. Kokott i M. Poiarsa Madura, rzeczników generalnych,

wydaje następującą

Opinię

- 1 Przedmiotem wniosku jest zagadnienie wyłącznej albo dzielonej kompetencji Wspólnoty do zawarcia nowej konwencji z Lugano o jurysdykcji i uznawaniu orzeczeń sądowych oraz ich wykonywaniu w sprawach cywilnych i handlowych, mającej zastąpić obecną konwencję z Lugano (zwanej dalej „przewidywaną umową” lub „nową konwencją z Lugano”).

- 2 W trybie art. 300 ust. 6 WE „Parlament Europejski, Rada, Komisja lub państwo członkowskie mogą uzyskać opinię Trybunału Sprawiedliwości w sprawie zgodności przewidywanej umowy z postanowieniami niniejszego traktatu. Jeśli opinia Trybunału Sprawiedliwości jest negatywna, umowa może wejść w życie wyłącznie na warunkach określonych w artykule 48 Traktatu o Unii Europejskiej”.

Kontekst wniosku o wydanie opinii

Postanowienia traktatu WE mające znaczenie dla sprawy

- 3 W części trzeciej traktatu WE mieści się tytuł IV, wprowadzony traktatem z Amsterdamu i zmieniony traktatem z Nicei, który zawiera podstawę prawną dla stanowienia między innymi prawa wspólnotowego w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach cywilnych.
- 4 W tym względzie art. 61 lit. c) WE stanowi:

„W celu stopniowego ustanowienia przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości Rada przyjmuje:

[...]

- c) środki w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach cywilnych przewidziane w artykule 65”.

5 Artykuł 65 WE jest sformułowany w następujący sposób:

„W zakresie niezbędnym do zapewnienia należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego środki z zakresu współpracy sądowej w sprawach cywilnych, mające skutki transgraniczne, które powinny być podjęte zgodnie z artykułem 67, zmierzają m.in. do:

a) poprawy i uproszczenia:

— systemu transgranicznego dostarczania aktów sądowych i pozasądowych;

— współpracy w dziedzinie gromadzenia dowodów;

— uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych, w tym decyzji pozasądowych;

b) wspierania zgodności norm mających zastosowanie w państwach członkowskich w dziedzinie kolizji ustaw i sporów o właściwość;

c) usuwania przeszkód w należyтым biegu procedur cywilnych, wspierając w razie potrzeby zgodność norm procedury cywilnej mających zastosowanie w państwach członkowskich”.

6 Artykuł 67 ust. 1 WE stanowi:

„W okresie przejściowym pięciu lat od chwili wejścia w życie traktatu z Amsterdamu Rada stanowi jednomyślnie na wniosek Komisji lub z inicjatywy państwa członkowskiego oraz po konsultacji z Parlamentem Europejskim”.

7 Należy również zaznaczyć, że zgodnie z art. 69 WE tytuł IV części trzeciej traktatu WE „stosuje się z zastrzeżeniem postanowień Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii oraz Protokołu w sprawie stanowiska Danii [...]”. Z porównania brzmienia tych dwóch protokołów wynika, że Protokół w sprawie stanowiska Danii (zwany dalej „protokołem duńskim”) funkcjonuje w odmienny sposób niż Protokół w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii. Ten ostatni protokół pozwala Zjednoczonemu Królestwu Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz Irlandii na związanie się, jeśli jest taka wola tych państw, instrumentami przyjętymi na podstawie art. 61 lit. c) WE bez obowiązku odstąpienia od tego protokołu. Ta opcja natomiast nie przysługuje Królestwu Danii. W konsekwencji rozporządzenia przyjęte na podstawie tytułu IV w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach cywilnych nie wiążą Danii i nie znajdują do niej zastosowania.

8 Artykuł 293 WE (były art. 220 traktatu WE), wchodzący w skład części szóstej traktatu, zawierającej postanowienia ogólne i końcowe, stanowi:

„Państwa członkowskie w miarę potrzeby podejmują między sobą rokowania w celu zapewnienia swoim obywatelom:

[...]

— uproszczenia formalności dotyczących wzajemnego uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych i arbitrażowych”.

- 9 Inne postanowienia traktatu zostały wykorzystane jako podstawa prawna wspólnotowych instrumentów sektorowych, które zawierają normy kompetencyjne o charakterze akcesoryjnym. Rada tytułem przykładu wymienia tytuł X rozporządzenia Rady (WE) nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz.U. 1994, L 11, str. 1), oparty na art. 235 traktatu WE (obecnie art. 308 WE) oraz art. 6 dyrektywy 96/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącej delegowania pracowników w ramach świadczenia usług (Dz.U. 1997, L 18, str. 1), oparty na art. 57 ust. 2 traktatu WE (obecnie, po zmianie, art. 47 ust. 2 WE) i art. 66 traktatu WE (obecnie art. 55 WE).

Instrumenty wspólnotowe istniejące w chwili złożenia wniosku o wydanie opinii

Rozporządzenie (WE) nr 44/2001

- 10 Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych ustanawia ogólny system jurysdykcji, jak również uznawania oraz wykonywania orzeczeń, stosowany we Wspólnocie w sprawach cywilnych i handlowych.
- 11 Rozporządzenie to zastąpiło Konwencję o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, obowiązującą między wszystkimi państwami członkowskimi, z wyjątkiem Królestwa Danii, zawartą w Brukseli dnia 27 września 1968 r. (Dz.U. 1972, L 299, str. 32) na podstawie art. 220 tiret czwarte traktatu EWG (który stał się art. 220 tiret czwarte traktatu WE, a następnie art. 293

tiret czwarte WE), zmienioną przez Konwencję z dnia 9 października 1978 r. w sprawie przystąpienia Królestwa Danii, Irlandii i Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (Dz.U. L 304, str. 1 oraz — tekst ze zmianami — str. 77), przez Konwencję z dnia 25 października 1982 r. w sprawie przystąpienia Republiki Greckiej (Dz.U. L 388, str. 1), przez Konwencję z dnia 26 maja 1989 r. w sprawie przystąpienia Królestwa Hiszpanii i Republiki Portugalskiej (Dz.U. L 285, str. 1) oraz przez Konwencję z dnia 29 listopada 1996 r. w sprawie przystąpienia Republiki Austrii, Republiki Finlandii i Królestwa Szwecji (Dz.U. 1997, C 15, str. 1) (zwaną dalej „konwencją brukselską”).

- 12 Zgodnie z protokołem duńskim rozporządzenie nr 44/2001 nie obowiązuje Danii. Natomiast na podstawie art. 3 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii te państwa członkowskie poinformowały na piśmie, że chciałyby uczestniczyć w przyjęciu i stosowaniu niniejszego rozporządzenia.
- 13 Trybunał Sprawiedliwości jest właściwy do dokonywania wykładni rozporządzenia nr 44/2001 na warunkach określonych w art. 68 WE i 234 WE.

Konwencja brukselska

- 14 Ponieważ na podstawie protokołu duńskiego rozporządzenie nr 44/2001 nie wiąże Królestwa Danii i nie jest wobec niego stosowane, w stosunkach między Danią a państwami, które obowiązuje rozporządzenie nr 44/2001, jest nadal stosowana konwencja brukselska. Należy jednak zaznaczyć, że w dniu 19 października 2005 r. nastąpiło w Brukseli podpisanie umowy pomiędzy Wspólnotą Europejską a Królestwem Danii w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, zatwierdzone w imieniu Wspólnoty decyzją Rady 2005/790/WE z dnia 20 września 2005 r. (Dz.U. L 299, str. 61), z zastrzeżeniem podjęcia przez Radę decyzji w sprawie zawarcia tej umowy.

- 15 Ponadto zakres stosowania rozporządzenia jest ograniczony przez art. 299 WE, określający terytorialny zakres stosowania traktatu, podczas gdy konwencja brukselska, jako konwencja prawa międzynarodowego, rozciąga się na niektóre terytoria zamorskie należące do różnych państw członkowskich. W przypadku Francji są to francuskie terytoria zamorskie oraz Mayotte, a w przypadku Niderlandów — Aruba; innych państw członkowskich to nie dotyczy. Konwencję tę zatem nadal stosuje się wobec tych terytoriów.
- 16 Zgodnie z protokołem w sprawie wykładni przez Trybunał Sprawiedliwości konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, podpisanym w Luksemburgu w dniu 3 czerwca 1971 r. (Dz.U. 1975, L 204, str. 28) Trybunał Sprawiedliwości jest właściwy w kwestii wykładni konwencji brukselskiej.

Konwencja z Lugano

- 17 Konwencja z Lugano o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, zawarta dnia 16 września 1988 r. (Dz.U., L 319, str. 9, zwana dalej „konwencją z Lugano”), znajduje swoje uzasadnienie w powstaniu Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (zwanego dalej „EFT-ą”) i stworzeniu między państwami sygnatariuszami tego stowarzyszenia i państwami członkowskimi Unii Europejskiej systemu analogicznego do systemu konwencji brukselskiej. Została ona ratyfikowana przez zainteresowane państwa, z wyjątkiem Księstwa Liechtensteinu. Z uwagi na fakt późniejszego przystąpienia wielu państw członkowskich EFT-y do Unii Europejskiej jedynymi państwami sygnatariuszami niebędącymi członkami Unii Europejskiej są Republika Islandii, Królestwo Norwegii oraz Konfederacja Szwajcarska, do których dołączyła Rzeczpospolita Polska, która ratyfikowała konwencję 1 listopada 1999 r., przy czym państwo to zostało członkiem Unii Europejskiej w dniu 1 maja 2004 r.

- 18 Konwencja z Lugano jest równoległa w stosunku do konwencji brukselskiej w tym sensie, że jej celem jest stworzenie w stosunkach między państwem będącym stroną konwencji brukselskiej a państwem — członkiem EFT-y będącym stroną konwencji z Lugano, jak również w stosunkach między państwami — członkami EFT-y, będącymi stronami konwencji z Lugano, regulacji, która z pewnymi wyjątkami odpowiada regulacji ustanowionej przez konwencję brukselską.
- 19 Trybunał Sprawiedliwości nie jest właściwy w kwestii wykładni konwencji z Lugano. Niemniej jednak protokół nr 2 w sprawie jednolitej wykładni konwencji ustanowił system wymiany informacji dotyczących orzeczeń sądowych wydanych na podstawie konwencji oraz zostały podpisane odpowiednie deklaracje przez państwa członkowskie i państwa niebędące członkami Wspólnoty w celu zagwarantowania możliwie jak najbardziej jednolitej wykładni konwencji oraz odpowiadających jej postanowień w konwencji brukselskiej. Ponadto protokół nr 3 konwencji z Lugano, o stosowaniu art. 57 konwencji, przewiduje, że, w przypadku gdy zdaniem jednego z państw sygnatariuszy przepis aktu prawnego instytucji wspólnotowych jest niezgodny z konwencją, państwa sygnatariusze bezzwłocznie podejmują działania w celu jego zmiany bez uszczerbku dla zastosowania procedury ustanowionej przez protokół nr 2.

Przebieg prac przygotowawczych dotyczących przewidywanej umowy

- 20 W trakcie posiedzenia w dniach 4 i 5 grudnia 1997 r. Rada umocowała grupę ad hoc składającą się z przedstawicieli państw członkowskich Unii, Republiki Islandii, Królestwa Norwegii i Konfederacji Szwajcarskiej do przygotowania prac mających na celu równoległą rewizję konwencji brukselskiej i z Lugano. Zasadniczo negocjacje miały dwa cele, tj. modernizację systemu dwóch konwencji oraz eliminację różnic między nimi.

- 21 Podstawą umocowania grupy ad hoc był art. 220 traktatu WE, a jej prace zostały zakończone w kwietniu 1999 r. Grupa ta uzgodniła tekst mający na celu rewizję konwencji brukselskiej i konwencji z Lugano. To porozumienie zostało potwierdzone na poziomie politycznym przez Radę w trakcie jej 2184. posiedzenia, które odbyło się w dniach 27 i 28 maja 1999 r. (dokument 7700/99 JUSTCIV 60 z dnia 30 kwietnia 1999 r.).
- 22 Po wejściu w życie traktatu z Amsterdamu, który przyznał Wspólnocie nowe kompetencje dotyczące współpracy sądowej w sprawach cywilnych, nie było już możliwe inkorporowanie zmian przedłożonych przez grupę ad hoc dotyczących systemu konwencji brukselskiej w drodze jej rewizji na podstawie art. 293 WE. Komisja przedłożyła zatem Radzie, w dniu 14 lipca 1999 r., propozycję rozporządzenia zmierzającego do włączenia do prawa wspólnotowego wyników prac tej grupy. Wskutek tego w dniu 22 grudnia 2000 r. Rada, na podstawie art. 61 lit. c) i art. 67 ust. 1 WE, uchwaliła rozporządzenie nr 44/2001, które weszło w życie dnia 1 marca 2002 r.
- 23 W kwestii konwencji z Lugano Komisja w dniu 22 marca 2002 r. przedstawiła zalecenie dotyczące decyzji Rady upoważniającej Komisję do rozpoczęcia rokowań w celu zawarcia konwencji między Wspólnotą i — mając na uwadze Protokół w sprawie stanowiska Danii — Danią, z jednej strony, a Islandią, Norwegią, Szwajcarią i Polską, z drugiej strony, o jurysdykcji i uznawaniu orzeczeń sądowych oraz ich wykonywaniu w sprawach cywilnych i handlowych, zastępującą konwencję z Lugano z dnia 16 września 1988 r. [dokument SEC(2002) 298 wersja ostateczna].
- 24 W trakcie 2455. posiedzenia, które odbyło się w dniach 14 i 15 października 2002 r., Rada upoważniła Komisję do rozpoczęcia rokowań w celu przyjęcia nowej konwencji z Lugano, niezależnie od tego, czy jej zawarcie należy do wyłącznej kompetencji Wspólnoty, czy do kompetencji dzielonej między Wspólnotą a państwami członkowskimi. Następnie przyjęła dyrektywy w sprawie rokowań.

- 25 W trakcie 2489 posiedzenia, które miało miejsce w dniach 27 i 28 lutego 2003 r., Rada podjęła decyzję o przedłożeniu Trybunałowi Sprawiedliwości niniejszego wniosku o wydanie opinii.

Przedmiot przewidywanej umowy i wnioszek Rady o wydanie opinii

- 26 Rada, w pkt 8–12 wniosku o wydanie opinii, opisuje przedmiot przewidywanej umowy w następujący sposób:

„8 Przewidywana umowa ustanowiłaby nową konwencję (z Lugano) o jurysdykcji i uznawaniu orzeczeń sądowych oraz ich wykonywaniu w sprawach cywilnych i handlowych. Przedmiot i treść przewidywanej umowy wynikają z dyrektyw w sprawie rokowań, które z kolei odnoszą się do tekstu rewizji (dok. 7700/99) oraz do rozporządzenia Rady nr 44/2001, przy czym celem jest dostosowanie zasadniczych postanowień przewidywanej umowy, w możliwie jak największym stopniu, do przepisów rozporządzenia nr 44/2001.

9 Punkt 1 dyrektyw w sprawie rokowań stanowi w istocie, że przewidywana umowa powinna zawierać tekst rewizji uzgodniony przez Radę w dniach 27 i 28 maja 1999 r. oraz że treść tytułów II–V umowy powinna zostać dostosowana w ten sposób, aby odpowiadała w możliwie jak największym stopniu treści rozporządzenia nr 44/2001; należy przy tym wyjść z założenia, że treść umowy oraz należących do niej protokołów powinna zostać dostosowana w celu uwzględnienia faktu, że Wspólnota będzie stroną umowy.

10 Przewiduje się, że zasadnicze postanowienia przewidywanej umowy będą zatem przedstawiać się w następujący sposób:

- Tytuł I dotyczący zakresu zastosowania powinien przejąć art. 1 tekstu rewizji.

- Tytuł II dotyczący jurysdykcji powinien odpowiadać, w możliwie jak największym stopniu, rozdziałowi II rozporządzenia nr 44/2001. Postanowienie art. 14 ust. 5 rozporządzenia nr 44/2001 powinno jednak w razie potrzeby zostać zastąpione przez art. 12a ust. 5 tekstu rewizji.

- Tytuł III dotyczący uznawania i wykonywania powinien odpowiadać, w możliwie jak największym stopniu, rozdziałowi III rozporządzenia nr 44/2001. Postanowienie dotyczące zwolnienia od kosztów sądowych zawierałoby jednak ustęp drugi.

- Tytuł IV dotyczący dokumentów urzędowych oraz ugody sądowej powinien odpowiadać, w możliwie jak największym stopniu, rozdziałowi IV rozporządzenia nr 44/2001.

- Tytuł V dotyczący postanowień ogólnych powinien odpowiadać, w możliwie jak największym stopniu, przepisom rozdziału V rozporządzenia nr 44/2001.

11 Punkt 2 dyrektyw w sprawie rokowań dotyczy postanowień tytułów VII i następujących przewidywanej umowy.

- Punkt 2 lit. a) dyrektyw w sprawie rokowań przewiduje, że »umowa powinna zostać uzupełniona w celu ustanowienia związków z prawem wspólnotowym, w szczególności z rozporządzeniem nr 44/2001. W tym celu powinien znaleźć zastosowanie system przewidziany przez art. 54b konwencji z Lugano z 1988 r. W szczególności orzeczenia wydane w jednym państwie członkowskim będą uznawane oraz będą podlegały wykonaniu w innym państwie członkowskim zgodnie z prawem wspólnotowym«.

  - Punkt 2 lit. b) i c) dyrektyw w sprawie rokowań odnosi się do umów, których przedmiotem są szczególne dziedziny, oraz umów dotyczących nieuznawania.

  - Punkt 2 lit. d) i e) dyrektyw w sprawie rokowań stanowią, że przewidywana umowa powinna zawierać postanowienia umożliwiające uregulowanie szczególnej sytuacji Danii, francuskich terytoriów zamorskich, jak również Antyli Niderlandzkich i Aruby. Podczas gdy rozporządzenie nr 44/2001 nie stosuje się do Danii, francuskich terytoriów zamorskich, Antyli Niderlandzkich ani Aruby, przewidywana umowa powinna co do zasady mieć zastosowanie do tych krajów i terytoriów, podobnie zresztą jak konwencja z Lugano z 1988 r.

  - Punkt 2 lit. f) dyrektyw w sprawie rokowań stanowi, że przewidywana umowa nie powinna wejść w życie wcześniej niż po ratyfikacji przez przynajmniej dwie umawiające się strony. Z zastrzeżeniem stosowania przepisów przejściowych oraz jej wejścia w życie względem stron, których dotyczy, przewidywana umowa zastąpi w stosunkach między umawiającymi się stronami konwencję z Lugano z 1988 r.
- 12 Tekst rewizji ponadto przewiduje zmiany w postanowieniach końcowych konwencji z Lugano z 1988 r., w szczególności w postanowieniach dotyczących przystąpienia do konwencji, jak również w postanowieniach protokołów nr 1, 2 i 3 stanowiących załączniki do konwencji”.

27 Wniosek Rady o wydanie opinii jest sformułowany w następujący sposób:

„Czy zawarcie nowej konwencji z Lugano o jurysdykcji i uznawaniu orzeczeń sądowych oraz ich wykonywaniu w sprawach cywilnych i handlowych, opisanej w pkt 8–12 niniejszego pisma, należy w całości do kompetencji wyłącznej Wspólnoty, czy też kompetencji dzielonej między Wspólnotą a państwami członkowskimi?”.

28 Na rozprawie Rada sprecyzowała, że zagadnienie kompetencji do zawierania umów międzynarodowych w zakresie współpracy sądowej w sprawach cywilnych w rozumieniu art. 65 WE często pojawia się w praktyce, a stanowiska państw członkowskich są podzielone. Zdaniem Rady, w swoim wniosku o wydanie opinii, nie popiera ona ani tezy o kompetencji wyłącznej, ani tezy o kompetencji dzielonej, lecz skupiła się na tym, by dokonać możliwie najbardziej prawidłowej analizy rozmaitych nurtów orzecznictwa Trybunału.

Uwagi na piśmie państw członkowskich i instytucji

29 Zgodnie z art. 107 § 1 zdanie pierwsze regulaminu wniosek Rady o wydanie opinii został doręczony zarówno Komisji Wspólnot Europejskich, jak i Parlamentowi, które to instytucje przedstawiły swoje uwagi. Na podstawie art. 24 akapit drugi Statutu Trybunału Sprawiedliwości wezwał on państwa członkowskie, aby wypowiedziały się w kwestii tego wniosku. Uwagi na piśmie zostały zatem przedstawione przez rządy niemiecki, grecki, hiszpański, francuski, Irlandię, rządy włoski, niderlandzki, portugalski, fiński, szwedzki i Zjednoczonego Królestwa.

W przedmiocie dopuszczalności wniosku

- 30 Rada, popierana przez rządy hiszpański, francuski i fiński, jak również przez Parlament oraz przez Komisję, utrzymuje, iż wniosek o wydanie opinii jest dopuszczalny.
- 31 Wniosek jest bowiem, ich zdaniem, zgodny z art. 107 § 2 regulaminu Trybunału, na podstawie którego „opinia może dotyczyć nie tylko kwestii zgodności danej umowy z postanowieniami traktatu WE, ale również kompetencji Wspólnoty lub jej instytucji do zawarcia takiej umowy”. Co się tyczy pojęcia podziału kompetencji między Wspólnotę a państwa członkowskie, to zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wniosek o wydanie opinii dotyczący zagadnienia, czy dana umowa należy całkowicie do kompetencji Wspólnoty, czy też należy ona do kompetencji dzielonych między Wspólnotę a państwa członkowskie, jest dopuszczalny (opinia 2/00 z dnia 6 grudnia 2001 r., Rec. str. I-9713, pkt 19). Taki dokładnie, zdaniem Rady, jest przedmiot postawionego przez nią pytania.
- 32 Ponadto, dla celów ustalenia, czy przedmiotowa umowa jest „przewidywana” w rozumieniu art. 300 ust. 6 WE, przypomniano, iż według Trybunału wystarczy, aby był znany przedmiot umowy (opinia 2/94 z dnia 28 marca 1996 r., Rec. str. I-1759, pkt 11). Ma to miejsce w niniejszej sprawie, bowiem dyrektywy w sprawie rokowań określają w sposób wystarczający przedmiot i treść umowy, jak również dziedziny, które ma ona regulować.

Co do istoty sprawy

- 33 We wniosku o wydanie opinii Rada przedstawia trzy aspekty zagadnienia kompetencji Wspólnoty do zawarcia przewidywanej umowy. Po pierwsze, bada ona ewentualne istnienie wyraźnej kompetencji zewnętrznej, następnie ewentualne istnienie dorozumianej kompetencji zewnętrznej oraz, na koniec, ewentualny wyłączny charakter tej kompetencji.

W przedmiocie istnienia wyraźnej kompetencji zewnętrznej

- 34 Rada, popierana w tym względzie przez wszystkie państwa członkowskie, które przedstawiły uwagi Trybunałowi, jak również przez Parlament i Komisję, podnosi, iż przedmiot przewidywanej umowy wchodzi w zakres stosowania art. 61 lit. c) WE i art. 67 WE. W jej opinii ta podstawa prawna nie przewiduje w sposób wyraźny kompetencji zewnętrznej Wspólnoty.

W przedmiocie istnienia dorozumianej kompetencji zewnętrznej

- 35 Według Rady, wszystkich państw członkowskich, które przedłożyły uwagi Trybunałowi, jak również zdaniem Parlamentu i Komisji, właściwym orzecznictwem, do którego należy odnieść się w celu ustalenia, czy istnieje dorozumiana kompetencja zewnętrzna, jest opinia 1/76 z dnia 26 kwietnia 1977 r., Rec. str. 741, uściślona w opinii 1/94 z dnia 15 listopada 1994 r., Rec. str. I-5267, których treść Trybunał ujął w tzw. wyrokach „otwartego nieba” z dnia 5 listopada 2002 r. w sprawach: C-467/98 Komisja przeciwko Danii, Rec. str. I-9519, pkt 56; C-468/98 Komisja przeciwko Szwecji, Rec. str. I-9575, pkt 53; C-469/98 Komisja przeciwko Finlandii, Rec. str. I-9627, pkt 57; C-471/98 Komisja przeciwko Belgii, Rec. str. I-9681, pkt 67; C-472/98 Komisja przeciwko Luksemburgowi, Rec. str. I-9741, pkt 61; C-475/98 Komisja przeciwko Austrii, Rec. str. I-9797, pkt 67; C-476/98 Komisja przeciwko Niemcom, Rec. str. I-9855, pkt 82.

- 36 Podmioty te bronią poglądu, że zgodnie z zasadą ustanowioną w ww. opinii 1/76 dorozumiana kompetencja zewnętrzna istnieje nie tylko we wszystkich tych przypadkach, w których skorzystano już z kompetencji wewnętrznej w celu przyjęcia środków dotyczących realizacji wspólnych polityk, ale również wtedy, kiedy wewnętrzne środki wspólnotowe są przyjmowane jedynie przy okazji zawarcia i wykonania umowy międzynarodowej. Możliwe jest zatem, że kompetencja do

zobowiązania Wspólnoty wobec krajów trzecich będzie wynikać w sposób dorozumiany z postanowień traktatu ustanawiających kompetencję wewnętrzną, o ile udział Wspólnoty w umowie międzynarodowej jest konieczny dla realizacji jednego z jej celów (zob. ww. opinia 1/76, pkt 3 i 4 oraz ww. wyroki „otwartego nieba”, w szczególności wyrok w sprawie Komisja przeciwko Danii, pkt 56).

- 37 Podmioty te przypominają też, iż w późniejszym orzecznictwie Trybunał uściślił, zwłaszcza w kwestii istnienia dorozumianej kompetencji wyłącznej, że w przypadku, o którym mowa w ww. opinii 1/76, kompetencja wewnętrzna może być skutecznie wykonywana jedynie łącznie z kompetencją zewnętrzną (ww. opinia 1/94, pkt 89), zawarcie umowy międzynarodowej jest zatem konieczne dla realizacji celów traktatu, które nie mogą zostać osiągnięte poprzez ustanowienie reguł autonomicznych. (sformułowanie użyte w wyrokach „otwartego nieba”, zwłaszcza w sprawie Komisja przeciwko Danii, pkt 57). Zgodnie z wyrażeniem użytym przez Trybunał w pkt 86 opinii 1/94 osiągnięcie celu Wspólnoty powinno być „nierozzerwalnie związane” z zawarciem umowy międzynarodowej.
- 38 Rada podkreśla, iż Wspólnota przyjęła już wewnętrzne przepisy w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, co, zdaniem Rady, uzasadnia jej dorozumianą kompetencję do zawarcia przewidywanej umowy. Cytuje ona w tym względzie rozporządzenie nr 44/2001, ale również tytuł X ww. rozporządzenia nr 40/94 w sprawie wspólnotowego znaku towarowego oraz art. 6 dyrektywy nr 96/71.
- 39 Wyjaśnia ona, iż na konieczność zawarcia przewidywanej umowy nie powołały się państwa członkowskie ani Komisja. Parlament uważa, że ta hipoteza nie powinna być brana pod rozwagę. Rzeczywiście, współpraca sądowa w sprawach cywilnych, o której mowa w art. 65 WE, może równie dobrze ograniczać się do przepisów kierowanych jedynie do sądów i władz państw członkowskich, które to przepisy nie muszą wpływać na stosunki z krajami trzecimi, na co wskazuje brzmienie powyższego artykułu, który odnosi się do środków „niezbędny[ch] do zapewnienia należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego”.

40 Według rządu niemieckiego taka konieczność jest w każdym razie wykluczona, ponieważ wewnętrzne uregulowania nie wymagają równoczesnego udziału państw trzecich.

41 Rząd grecki, który utrzymuje, iż jurysdykcja sądowa, uznawanie orzeczeń sądowych oraz ich wykonywanie w sprawach cywilnych i handlowych tworzą trzy autonomiczne dziedziny, które są jedynie częściowo objęte rozporządzeniem nr 44/2001, uważa, iż ta część każdej z tych dziedzin, której nie obejmuje to rozporządzenie, nie jest nierozzerwalnie związana z zawarciem umowy międzynarodowej. Twierdzenie przeciwne byłoby sprzeczne z autonomią międzynarodowego prawa procesowego. Jako częściowa regulacja wspólnotowa, rozporządzenie nr 44/2001 nie ustanawia zatem, zdaniem tego rządu, wyłącznej kompetencji zewnętrznej na podstawie kryteriów z ww. opinii 1/76.

42 Rządy fiński i Zjednoczonego Królestwa podnoszą, iż zawarcie przewidywanej umowy nie jest nierozzerwalnie związane z wykonywaniem wewnętrznej kompetencji wspólnotowej. Ten ostatni wskazuje na poparcie fakt, iż konwencja z Lugano została zawarta dziesięć lat po podpisaniu konwencji brukselskiej i przyjęcie rozporządzenia nr 44/2001 na długo przed zaktualizowaniem konwencji z Lugano nie wywołało żadnych wątpliwości.

W przedmiocie istnienia kompetencji wyłącznej opartej na zasadach wypracowanych w wyroku w sprawie AETR

43 Według Rady, ogółu państw członkowskich, które przedstawiły uwagi Trybunałowi, jak również Parlamentu i Komisji, właściwym orzecznictwem dla oceny, czy dorozumiana kompetencja zewnętrzna Wspólnoty ma charakter wyłączny, czy też takiego charakteru nie ma, jest wyrok z dnia 31 marca 1971 r. w sprawie 22/70 Komisja przeciwko Radzie, zwany wyrokiem w sprawie AETR, Rec. str. 263, uściślony opinią 2/91 z dnia 19 marca 1993 r., Rec. str. I-1061 i ww. opinią 1/94. Trybunał zrekapitulował swoje stanowisko w wyrokach „otwartego nieba”, wyróżniając trzy przypadki.

44 Punkty 17 i 18 wyroku w sprawie AETR mają następujące brzmienie:

„17 że, w szczególności, za każdym razem kiedy w celu zrealizowania wspólnej polityki przewidzianej traktatem Wspólnota przyjmuje w jakiegokolwiek formie przepisy ustanawiające wspólne uregulowania, państwa członkowskie nie posiadają już prawa, czy to działając indywidualnie, czy wspólnie, do zaciągania wobec krajów trzecich zobowiązań oddziałujących na te uregulowania;

18 że, w rezultacie, w miarę ustanawiania tych wspólnych uregulowań, jedynie Wspólnota jest w stanie zaciągać i wykonywać zobowiązania w stosunku do krajów trzecich ze skutkiem dla na całego zakresu stosowania wspólnotowego porządku prawnego”.

45 Punkty 81–84 ww. wyroku w sprawie Komisja przeciwko Danii mają następujące brzmienie:

„81 Należy jeszcze określić, w jakich okolicznościach rozważane międzynarodowe zobowiązania mogą mieć wpływ na wspólne uregulowania lub zmienić ich zakres, a w konsekwencji, w jakich okolicznościach Wspólnota nabywa kompetencję zewnętrzną z racji wykonywania swojej kompetencji wewnętrznej.

82 Zgodnie z orzecznictwem Trybunału ma to miejsce wtedy, gdy zobowiązania międzynarodowe wchodzą w zakres stosowania wspólnych uregulowań (ww. wyrok w sprawie AETR, pkt 30) lub w każdym razie należą do dziedziny, która

jest już w znacznej mierze objęta wspólnymi uregulowaniami (ww. opinia 2/91, pkt 25). Jeżeli chodzi o ten ostatni przypadek, to Trybunał orzekł, iż państwa członkowskie nie mogą, poza ramami wspólnych instytucji, podejmować zobowiązań międzynarodowych, nawet jeżeli nie istnieje żadna sprzeczność między tymi zobowiązaniami a wspólnymi uregulowaniami (ww. opinia 2/91, pkt 25 i 26).

83 Zatem, jeśli kiedykolwiek Wspólnota zawarła w swoich wewnętrznych aktach prawodawczych klauzule dotyczące traktowania obywateli państw trzecich lub gdy wyraźnie powierzyła swoim instytucjom kompetencje do prowadzenia negocjacji z krajami trzecimi, nabywa ona wyłączną kompetencję zewnętrzną w sferach objętych tymi aktami (ww. opinia 1/94, pkt 95 i ww. opinia 2/92, pkt 33).

84 Podobnie — nawet w przypadku braku wyraźnej klauzuli upoważniającej jej instytucje do prowadzenia rokowań z krajami trzecimi — dzieje się w sytuacji, kiedy została zrealizowana na poziomie Wspólnoty pełna harmonizacja w określonej dziedzinie, a to z tej przyczyny, że gdyby państwa członkowskie nadal posiadały swobodę prowadzenia rokowań z krajami trzecimi, mogłyby to mieć na przyjęte w ten sposób wspólne uregulowania wpływ w rozumieniu ww. wyroku w sprawie AETR (zob. ww. opinie 1/94, pkt 96, i 2/92, pkt 33)".

46 Rząd Zjednoczonego Królestwa wzywa Trybunał do ponownego przeanalizowania zasady wyrażonej w pkt 82 ww. wyroku w sprawie Komisja przeciwko Danii z przyczyn dotyczących ogólnych zasad traktatu rządzących granicami kompetencji Wspólnoty oraz wewnętrznej spójności orzecznictwa w przedmiocie skutku umowy międzynarodowej w rozumieniu ww. wyroku w sprawie AETR.

47 Rząd ten twierdzi, po pierwsze, iż drugi element kryterium przyjętego przez Trybunał w pkt 82 ww. wyroku w sprawie Komisja przeciwko Danii, odsyłającym do pkt 25 opinii 2/91, a mianowicie formuła „należą do dziedziny, która jest już

w znacznej mierze objęta wspólnymi uregulowaniami” nie jest jasna i precyzyjna, co powoduje niepewność i jest nie do zaakceptowania w kwestii ograniczenia kompetencji państw członkowskich, kiedy zgodnie z art. 5 akapit pierwszy WE Wspólnota posiada tylko wyraźnie przyznane kompetencje.

- 48 Po drugie, zauważa, iż ten element omawianego kryterium jest trudny do pogodzenia ze szczególnymi przypadkami oddziaływania w rozumieniu wyroku w sprawie AETR przedstawionymi jako przykłady tego drugiego elementu w pkt 83 i 84 ww. wyroku w sprawie Komisja przeciwko Danii. Element ten nie jest bowiem, jego zdaniem, odpowiedni dla określenia, czy skutek w rozumieniu wyroku w sprawie AETR zachodzi w sytuacji, kiedy w danym akcie są umieszczone klauzule odnoszące się do traktowania obywateli państw trzecich, ponieważ wyłączność kompetencji jest ograniczona do specyficznych spraw regulowanych przez ten akt. Zastosowanie znajdzie raczej pierwszy element ogólnego kryterium, to znaczy formuła „gdy zobowiązania międzynarodowe wchodzą w zakres stosowania wspólnych uregulowań”. To samo ma według tego rządu miejsce w trzecim przypadku, odnoszącym się do osiągnięcia pełnej harmonizacji, która oczywiście wyłącza możliwość, by przedmiotowa dziedzina była jedynie „w znacznej mierze” objęta przepisami wspólnotowymi. Zarzucenie tego elementu kryterium pozwoliłoby na osiągnięcie większej precyzji przy definiowaniu skutku w rozumieniu ww. wyroku w sprawie AETR przy jednoczesnym zapewnieniu przestrzegania przez państwa członkowskie ich obowiązku lojalnej współpracy, kiedy działają na arenie międzynarodowej.
- 49 Analizując pierwszy przypadek rozpatrywany w pkt 83 ww. wyroku w sprawie Komisja przeciwko Danii, odsyłającym do pkt 95 ww. opinii 1/94 i pkt 33 ww. opinii 2/92, a mianowicie „kiedy Wspólnota zawarła w swoich wewnętrznych aktach prawodawczych klauzule dotyczące traktowania obywateli państw trzecich”, Rada, popierana przez rządy niemiecki i francuski uważa, że nie jest to sytuacja z rozporządzenia nr 44/2001. Z art. 2 i 4 tego rozporządzenia wynika, ich zdaniem, iż właściwym kryterium dla zastosowania tego rozporządzenia jest miejsce zamieszkania, a nie obywatelstwo.
- 50 Rząd włoski podnosi, że można bronić tezy o dorozumianym rozszerzeniu rozporządzenia nr 44/2001 na obywateli państw trzecich, ponieważ jego art. 4

przewiduje, że w stosunku do osób nieposiadających miejsca zamieszkania we Wspólnocie jurysdykcję sądów określa prawo każdego państwa członkowskiego, a art. 32–37 tego regulaminu przewidują system uznawania orzeczeń wydanych przez sądy innych państw członkowskich.

- 51 Komisja uważa, iż rozporządzenie nr 44/2001 zawiera „klausule dotyczące traktowania obywateli państw trzecich”, ponieważ jego art. 2 i 4 powodują, iż rozporządzenie to ma zastosowanie do stosunków między państwami, poza zewnętrznymi granicami Wspólnoty, bez żadnego ograniczenia geograficznego ani żadnego ograniczenia co do podmiotowego zakresu stosowania.
- 52 Zdaniem Komisji, rozporządzenie nr 44/2001 inkorporowało w ten sposób przepisy o jurysdykcji terytorialnej państw członkowskich w odniesieniu do pozwanych mających miejsce zamieszkania poza Wspólnotą, co uzasadnia wyłączną kompetencję Wspólnoty do zawarcia przewidywanej umowy.
- 53 Rząd szwedzki utrzymuje, iż uregulowania w przedmiocie współpracy sądowej w sprawach cywilnych nie są adresowane bezpośrednio do podmiotów prywatnych, ale do sądów, które muszą je stosować. Czynnikiem decydującym o zakresie zastosowania rozporządzenia nr 44/2001 nie jest zatem, w jego opinii, okoliczność, czy obywatel państwa trzeciego podlega jego przepisom, czy też im nie podlega, lecz kwestia, czy siedziba sądu znajduje się w Unii.
- 54 Analizując drugi przypadek rozpatrywany w pkt 83 ww. wyroku w sprawie Komisja przeciwko Danii, odsyłającym do pkt 95 ww. opinii 1/94 i pkt 33 ww. opinii 2/92, a mianowicie gdy Wspólnota „wyraźnie powierzyła swoim instytucjom kompetencje do prowadzenia rokowań z krajami trzecimi”, Rada, popierana przynajmniej w sposób dorozumiany przez większość rządów, które przedłożyły uwagi Trybunałowi, uważa, że nie ma on miejsca w niniejszej sprawie.

- 55 Komisja zaznacza, iż była regularnie upoważniana przez Radę do podejmowania międzynarodowych rokowań dotyczących postanowień, które miały zostać zawarte w instrumentach międzynarodowych oraz rokowań dotyczących przepisów o jurysdykcji międzynarodowej, jak również o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń, a państwa członkowskie nigdy domagały się możliwości samodzielnego negocjowania przepisów jurysdykcyjnych znajdujących zastosowanie do pozwanych mających miejsce zamieszkania poza terytorium państw członkowskich.
- 56 Z drugiej strony, rząd włoski, Parlament i Komisja zwracają uwagę na różnicę, jaka istnieje między brzmieniem art. 71 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, zgodnie z którym „[n]iniejsze rozporządzenie nie narusza konwencji, których państwa członkowskie są stronami i które w sprawach szczególnych regulują jurysdykcję, uznawanie lub wykonywanie orzeczeń”, a brzmieniem art. 57 ust. 1 konwencji brukselskiej, który stanowi że „[n]iniejsza konwencja nie narusza konwencji, których Umawiające się państwa są lub będą stronami i które w sprawach szczególnych regulują jurysdykcję, uznawanie lub wykonywanie orzeczeń”. Wnioskują oni z usunięcia słów „lub będą stronami”, iż rozporządzenie opiera się w sposób dorozumiany na założeniu, zgodnie z którym jedynie Wspólnota posiada kompetencję do zawierania umów odnoszących się ogólnie do spraw cywilnych i handlowych. Według Parlamentu taka wykładnia jest jeszcze bardziej oczywista w przypadku konwencji z Lugano, której zakres pokrywa się całkowicie z dziedziną objętą tym rozporządzeniem.
- 57 Rząd portugalski nie zgadza się z takim wnioskiem. Jego zdaniem, brzmienie art. 71 rozporządzenia nr 44/2001 wykazuje, iż jego przepisy będą miały zawsze pierwszeństwo przed wszystkimi innymi normami wynikającymi z ogólnych konwencji regulujących te same sytuacje. W każdym razie przewidywana umowa co do zasady reguluje sytuacje, do których to rozporządzenie nie ma zastosowania.
- 58 Analizując wreszcie trzeci przypadek, zdefiniowany w pkt 84 ww. wyroku w sprawie Komisja przeciwko Danii, odsyłającym do pkt 96 ww. opinii 1/94 i pkt 33 ww. opinii 2/92, a mianowicie „w sytuacji, kiedy została zrealizowana na poziomie Wspólnoty pełna harmonizacja w określonej dziedzinie”, Rada rozważa, po pierwsze, określenie

właściwej dziedziny, po drugie, możliwy wpływ „klauzuli wyłączającej” przewidywanej umowy, i po trzecie, możliwy wpływ tożsamości przepisów przewidywanej umowy z wewnętrznymi przepisami wspólnotowymi.

— Określenie właściwej dziedziny

- 59 Rada, popierana przez większość państw członkowskich, uważa, iż w celu określenia właściwej dziedziny nie wystarczy ograniczyć się do jej nazwy, ale należy porównać szczegółowo przedmiotowy, podmiotowy i terytorialny zakres zastosowania rozporządzenia nr 44/2001 z zakresami przewidywanej umowy i sprawdzić, czy jej postanowienia oddziałują na zawarte w uregulowaniach wspólnotowych. Rząd włoski zauważa jednak, iż Trybunał nigdy nie podjął się oceny oddziaływania zobowiązań międzynarodowych zaciągniętych przez państwa członkowskie na przepisy wspólnotowe, ale ograniczał się zawsze do porównania dziedzin objętych umową międzynarodową, z jednej strony, a przepisami wspólnotowymi, z drugiej.
- 60 Niektóre rządy podkreślają, iż analizując zasięg danej dziedziny należy brać pod uwagę podstawę prawną rozporządzenia nr 44/2001 i art. 65 WE. Zgodnie z tym przepisem Wspólnota posiada kompetencję do przyjęcia środków „w zakresie niezbędnym do zapewnienia należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego”. Irlandia i rząd portugalski podnoszą również, iż wyrażenie użyte w art. 65 lit. b) WE to nie „zbliżanie norm”, ale „wspieranie zgodności norm mających zastosowanie w państwach członkowskich w dziedzinie kolizji ustaw i sporów o właściwość”, co oznacza, że nie istnieje ogólne wewnętrzne powierzenie w dziedzinie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń, ale raczej takie powierzenie, które podlega kazuistycznej analizie. Rząd szwedzki podkreśla również rozróżnienie między wzajemnym uznawaniem i harmonizacją norm prawa materialnego i utrzymuje, iż w braku takiej harmonizacji nie można wymagać, aby państwo członkowskie

rozciągnęło system uznawania orzeczeń na państwa trzecie bez możliwości dokonania przez nie oceny, czy system prawny państwa trzeciego spełnia wymogi bezpieczeństwa prawnego na tyle, że może on zrezygnować z ochrony, której udziela swoim własnym obywatelom.

- 61 Natomiast rząd włoski uważa, iż rozporządzenie nr 44/2001 ustanawia kompletny system norm w dziedzinie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych. Pogląd ten potwierdza orzecznictwo Trybunału dotyczące konwencji brukselskiej, zgodnie z którą konwencja ta utworzyła procedurę exequatur, stanowiącą autonomiczny i kompletny system, łącznie ze środkami odwoławczymi (wyrok z dnia 2 lipca 1985 r. w sprawie 148/84 Brasserie du pêcheur, Rec. str. 1981, pkt 17). W konsekwencji Wspólnota posiada wyłączną kompetencję do zawarcia przewidywanej umowy.
- 62 Parlament utrzymuje, iż pojęcie dziedziny powinno obejmować jedynie przedmiotowy zakres stosowania rozporządzenia nr 44/2001 i że nie ma potrzeby rozważania jego podmiotowego i terytorialnego zakresu stosowania. W konkluzji stwierdza, że przewidywana umowa mieści się całkowicie w przedmiocie rozporządzenia, którym jest zespół norm określających, w sporach transgranicznych, jurysdykcję sądową oraz warunki uznawania i wykonywania w państwach związanych umową i rozporządzeniem, orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych i że w konsekwencji Wspólnota posiada wyłączną kompetencję do zawarcia takiej umowy.
- 63 Według Komisji przewidywana umowa mieści się całkowicie w zakresie stosowania rozporządzenia nr 44/2001, ponieważ wszystkie sytuacje przewidziane w umowie weszły już w zakres przepisów wspólnotowych, których celem jest uniknięcie negatywnych lub pozytywnych sporów o właściwość. Należy zatem, jej zdaniem, uznać, że przepisy jurysdykcyjne są w istocie przepisami wspólnotowymi, nawet jeśli odsyłają do prawa krajowego. Podobnie przypadki braku właściwości sądów Wspólnoty nie stanowią luk czy pustych miejsc, które państwo członkowskie mogłoby wypełnić, lecz są ostatecznym wyborem ustawodawcy wspólnotowego.

- 64 Odnośnie do zakresu objętego rozdziałem II rozporządzenia nr 44/2001 dotyczącego jurysdykcji sądów Rada i większość rządów, które przedłożyły uwagi Trybunałowi, przypominają treść art. 4 ust. 1 tego rozporządzenia, zgodnie z którym, „[j]eżeli pozwany nie ma miejsca zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, jurysdykcję sądów każdego państwa członkowskiego, z zastrzeżeniem art. 22 i 23, określa prawo tego państwa”. Wnioskują stąd, że rozporządzenie może zostać poddane wykładni, zgodnie z którą jego rozdział II znajduje co do zasady zastosowanie wyłącznie wówczas, gdy pozwany posiada miejsce zamieszkania na terytorium jednego z państw członkowskich i, poza kilkoma wyjątkami, państwa członkowskie zachowują kompetencję do określenia jurysdykcji swoich sądów, jeśli pozwany nie posiada miejsca zamieszkania we Wspólnocie. Przewidywana umowa nie miałaby więc wpływu na uregulowanie wspólnotowe.
- 65 Rząd francuski podnosi, że możliwy jest pogląd, iż art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 ustanawia delegację kompetencji Wspólnoty na rzecz państw członkowskich, co potwierdzałoby kompetencję wspólnotową. Wyraża niemniej jednak swój sprzeciw wobec takiej tezy i podkreśla, wraz z rządem Zjednoczonego Królestwa, że przepis ten ma charakter deklaratoryjny, jako że stanowi konsekwencję art. 2 ust. 1, zawężającego stosowanie ogólnej reguły jurysdykcyjnej do pozwanych posiadających miejsce zamieszkania w państwie członkowskim. Taką wykładnię art. 4 ust. 1 rozporządzenia potwierdza, jego zdaniem, użycie trybu oznajmującego w motywie dziewiątym rozporządzenia, który stanowi, że „pozwanym bez miejsca zamieszkania w państwie członkowskim podlegają w ogólności krajowym przepisom o jurysdykcji, obowiązującym na terytorium państwa członkowskiego, w którym znajduje się sąd, przed który wytoczono powództwo [...]”.
- 66 Rząd fiński także nie zgadza się z tezą, zgodnie z którą art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 miałby być równoznaczny z przyjęciem przepisów wspólnotowych w rozumieniu orzecznictwa AETR. O ile prawdą jest, że w wyroku z dnia 10 lutego 1994 r. w sprawie C-398/92 Mund i Fester, Rec. str. I-467 Trybunał orzekł, że zarówno konwencja brukselska, jak i przepisy krajowe, do których odsyła, są związane z traktatem, to w opinii tego rządu sprawa ta nie dotyczyła wykładni art. 4 konwencji brukselskiej (odpowiednika art. 4 rozporządzenia), lecz sytuacji, w której obie strony miały miejsce zamieszkania w państwie będącym stroną tej konwencji. Uważa on nadto, że fakt, iż określony przepis odsyła do traktatu, nie oznacza sam

przez się, że zagadnienia należące do zakresu stosowania tego przepisu wchodzą w zakres kompetencji wspólnotowej, ponieważ traktat nie ogranicza się do przekazania określonej kompetencji Wspólnocie, lecz również ustanawia zobowiązania, których państwa członkowskie są obowiązane przestrzegać wówczas, gdy wykonują swoją własną kompetencję (zob. w szczególności wyrok z dnia 5 listopada 2002 r. w sprawie C-466/98 Komisja przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, Rec. str. I-9427, pkt 41). Wreszcie, jak twierdzi rząd fiński, umowy zawarte przez państwa członkowskie w dziedzinie jurysdykcji również mieszczą się w pojęciu „prawa państwa członkowskiego” użytym w art. 4 ust. 1 tego samego rozporządzenia i nie jest uzasadniony pogląd, że jedynie włączenie do niego określonej normy dałoby Wspólnocie wyłączną kompetencję do zawierania umów międzynarodowych w dziedzinach mieszczących się w zakresie stosowania tej normy.

67 Rada i większość państw członkowskich podnoszą, że rozporządzenie przewiduje pewną liczbę przypadków, w których, w drodze wyjątku od zasady zawartej w art. 4 ust. 1, jurysdykcję sądów państw członkowskich reguluje rozporządzenie nawet wówczas, gdy pozwany nie posiada miejsca zamieszkania na terenie państwa członkowskiego. Są to następujące przypadki:

— jurysdykcja wyłączna, o której mowa w art. 22 (na przykład spory dotyczące praw do nieruchomości, ważności decyzji osób prawnych, ważności wpisów do rejestrów publicznych, spory z zakresu wykonywania orzeczeń);

— umowa dotycząca jurysdykcji, o której mowa w art. 23 (umowa dotycząca jurysdykcji);

- przepisy dotyczące jurysdykcji chroniące słabszą stronę;
- w dziedzinie ubezpieczeń (art. 9 ust. 2),
- w dziedzinie umów zawieranych przez konsumentów (art. 15 ust. 2),
- w dziedzinie indywidualnych umów o pracę (art. 18 ust. 2);
- przepisy dotyczące zawisłości sprawy i spraw wiążących się ze sobą (art. 27–30 rozporządzenia).

68 Zdaniem Rady i większości państw członkowskich, które przedłożyły uwagi Trybunałowi, w zakresie tych wyjątków przewidywana umowa mogłaby zniekształcić część rozporządzenia nr 44/2001 dotyczącą jurysdykcji. I tak rząd niemiecki uważa, że normy jurysdykcyjne nowej konwencji mogą zniekształcić lub zmodyfikować zakres przepisów jurysdykcyjnych rozporządzenia nr 44/2001, a także uważa, że w odniesieniu do niektórych części nowej konwencji z Lugano istnieje wyłączna kompetencja Wspólnoty. Rząd portugalski utrzymuje natomiast, że wyjątek nie uchyla reguły i że nie jest w tym względzie konieczne przewidywanie wszystkich sytuacji, w których ewentualnie mogłaby pojawić się wyłączna kompetencja Wspólnoty.

69 Tak właśnie dzieje się, jego zdaniem, w przypadku klauzuli takiej, jak art. 54b ust. 2 konwencji z Lugano, który przewiduje pewną liczbę sytuacji, w których przewidywana umowa byłaby każdorazowo stosowana (przypadki jurysdykcji wyłącznej), umów dotyczących jurysdykcji, zawisłości sprawy i spraw wiążących się ze sobą oraz,

w dziedzinie uznawania i wykonywania, gdy państwo pochodzenia lub państwo wykonania nie jest członkiem Wspólnoty).

70 Rząd ten uważa, że klauzula taka może oddziaływać na zakres stosowania rozporządzenia nr 44/2001. I tak postanowienia przewidywanej umowy w dziedzinie jurysdykcji wyłącznej mogą narzucać jurysdykcję sądu państwa trzeciego nawet w sytuacji, gdy pozwany ma miejsce zamieszkania we Wspólnocie. Tych kilka wyjątków nie może jednak oddziaływać na ogólny zakres stosowania rozporządzenia nr 44/2001 i uzasadniać wyłącznej kompetencji Wspólnoty.

71 W tym względzie Irlandia przedstawia trzy uwagi. Przede wszystkim, jej zdaniem, trudno dostrzec, w jakiej konkretnej sytuacji taki przepis jak art. 54b ust. 2 konwencji z Lugano może spowodować sprzeczność między rozporządzeniem nr 44/2001 i przewidywaną umową, skoro wszystkie sytuacje przewidziane w tym przepisie znajdują się poza zakresem stosowania tego rozporządzenia. Następnie, skoro przepis ten jest identyczny z art. 54b ust. 2 w wersji obowiązującej i skoro Wspólnota będzie stroną nowej konwencji z Lugano, która powinna być umową mieszaną, nie można stwierdzić, że państwa członkowskie zaciągają wobec państw trzecich zobowiązania, które oddziałują na przepisy wspólne. Zdaniem Irlandii, jest to zatem sytuacja odmienna od tej, w której państwo członkowskie zaciąga zobowiązania w stosunku do państw trzecich bez udziału Wspólnoty. Wreszcie jedyną konsekwencją faktu, że klauzula taka jak art. 54b ust. 2 przewidywanej umowy ma wpływ na uregulowania wspólnotowe, jest to, że Wspólnota dysponuje kompetencją wyłączną do negocjowania tego jednego postanowienia, natomiast państwa członkowskie zachowują kompetencję co do pozostałych postanowień przewidywanej umowy.

72 W zakresie jurysdykcji Parlament utrzymuje, że rozporządzenie nr 44/2001 nie stosuje się wyłącznie do sporów z założenia wewnątrzwspólnotowych. W rzeczywistości, jego zdaniem, rozporządzenie to znajduje także zastosowanie, gdy przed sąd państwa członkowskiego zostanie pozwana osoba mająca miejsce zamieszkania poza Wspólnotą. Zdaniem Parlamentu, to prawodawca wspólnotowy ustanowił regułę jurysdykcyjną zamieszczoną w art. 4 rozporządzenia i państwa członkowskie nie posiadają kompetencji, by ją zmienić. Co najwyżej mogą zmienić

swoje przepisy krajowe, znajdujące zastosowanie za zezwoleniem Wspólnoty. Zasięg przepisu art. 4 rozporządzenia ulegnie zatem zniekształceniu wskutek zawarcia przewidywanej umowy, ponieważ pozwani posiadający miejsce zamieszkania w państwach zawierających konwencję z Lugano nie będą już mogli zostać wezwani przed sąd państwa członkowskiego na podstawie krajowych przepisów jurysdykcyjnych, podczas gdy zgodnie z tymże art. 4 przepisy te co do zasady mogą zostać powołane przeciwko każdemu pozwanemu mającemu miejsce zamieszkania poza Wspólnotą.

- 73 Idąc tym samym tokiem rozumowania co Parlament, Komisja uważa, że to właśnie oddziaływanie na rozporządzenie nr 44/2001 jest przedmiotem rokowań. Jeśli chodzi o przepisy jurysdykcyjne, nieuniknionym skutkiem przewidywanej umowy jest zmniejszenie znaczenia normy zawartej w art. 4 tego rozporządzenia, która przyznaje sądom państw członkowskich szcztątkową jurysdykcję względem pozwanych posiadających miejsce zamieszkania w państwie niebędącym członkiem Wspólnoty, lecz będącym stroną konwencji z Lugano. Oddziaływanie na omawiany art. 4 mogłoby więc mieć miejsce wówczas, jeżeli państwa członkowskie same mogłyby zawierać takie klauzule w celu rozszerzenia stosowania tego artykułu na inne państwa trzecie.
- 74 Komisja nie zgadza się z argumentami opierającymi kompetencję państw członkowskich na art. 4 rozporządzenia nr 44/2001. Po pierwsze, podnosi, popierana w tym względzie przez Parlament, że norma wyrażona w tym artykule została ustanowiona przez prawodawcę wspólnotowego i że od tej chwili państwa członkowskie nie mają już kompetencji do decydowania o tym, że w zakresie stosunków z państwami trzecimi nie będzie już stosowane ich prawo krajowe, lecz inne normy. Podnosi, po drugie, że jakkolwiek przepis jurysdykcyjny, będący przedmiotem rokowań w ramach przewidywanej umowy i stosowany wobec pozwanych posiadających miejsce zamieszkania poza Wspólnotą oddziaływałby na zharmonizowane przepisy jurysdykcyjne, podczas gdy celem tych przepisów jest uniknięcie pozytywnych lub negatywnych sporów o właściwość, przypadków zawisłości sporów oraz sprzecznych orzeczeń.
- 75 Co się tyczy części rozporządzenia nr 44/2001 dotyczącej uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych, to jest jego rozdziału III, Rada i większość państw członkowskich, które przedłożyły uwagi Trybunałowi, podnoszą, że zakresy stosowania przewidywanej umowy oraz rozporządzenia w żaden sposób nie są

zbieżne. W szczególności rząd niemiecki podnosi, że rozporządzenie to nie znajduje zastosowania w stosunku do orzeczeń „obcych” wobec Wspólnoty. Rząd portugalski zastanawia się, w jaki sposób na wzajemne uznawanie orzeczeń wydanych przez sądy państw członkowskich Wspólnoty mogłoby oddziaływać ustanowienie przepisów o uznawaniu orzeczeń wydanych przez sądy państw niebędących jej członkami. Rozporządzenie nr 44/2001 dotyczy bowiem uznawania i wykonywania przez państwo członkowskie orzeczenia wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego, podczas gdy przewidywana umowa dotyczy uznawania i wykonywania przez państwo członkowskie orzeczenia wydanego przez sąd państwa trzeciego oraz uznawania i wykonywania przez państwo trzecie orzeczenia wydanego przez sąd państwa członkowskiego.

76 Komisja natomiast stoi na stanowisku, że również rozdział III rozporządzenia nr 44/2001 oddziałuje na przepisy negocjowane przez państwa członkowskie. Podkreśla ona fakt, że rozporządzenie to oraz przewidywana umowa zawierają ten sam zespół norm, znajdujących co do zasady zastosowanie niezależnie od tego, w którym państwie znajduje się sąd, który wydał orzeczenie.

77 Parlament popiera tę tezę. Według niego oddziaływanie przewidywanej umowy na przepisy rozporządzenia nr 44/2001 wynika również z tego, że fakt ograniczenia tej części rozporządzenia wyłącznie do orzeczeń pochodzących z innych państw członkowskich stanowi przemyślany wybór prawodawcy. Uważa, że wynikający z nowej konwencji z Lugano obowiązek traktowania w ten sam sposób orzeczeń wydanych w państwach zawierających konwencję z Lugano zmieni tę sytuację prawną.

— „Klauzula wyłączająca”

78 Rada i większość państw członkowskich, które przedłożyły uwagi Trybunałowi, analizują ewentualny wpływ „klauzuli wyłączającej”, przewidzianej w pkt 2 lit. a) dyrektyw w sprawie rokowań, która odsyła do zasad ustanowionych w art. 54b

konwencji z Lugano. Jak wskazuje rząd grecki, przedmiotem tej klauzuli jest „wyłączenie” wąskiej dziedziny, umożliwiającej uzasadnienie kompetencji wyłącznej Wspólnoty z reszty przewidywanej umowy, Skutkiem tej klauzuli, w brzmieniu ustalonym w art. 54b ust. 1 konwencji z Lugano, będzie, jego zdaniem, zasadniczo stosowanie przez państwa członkowskie, w stosunkach między sobą, rozporządzenia nr 44/2001, a nie nowej konwencji z Lugano.

- 79 Rada i wymienione rządy wypowiadają się w tej kwestii, odnosząc się do stanowiska, jakie Trybunał zajął w ww. wyrokach w sprawach „otwartego nieba”, w szczególności do pkt 101 wyroku w sprawie Komisja przeciwko Danii, o następującym brzmieniu:

„101 Tego stwierdzenia nie podważa okoliczność, że przedmiotowy art. 9 [umowy dwustronnej w dziedzinie transportu lotniczego zawartej między Królestwem Danii i Stanami Zjednoczonymi Ameryki, zwanej »umową otwartego nieba«] narzuca w odniesieniu do transportu lotniczego, do którego stosuje się rozporządzenie [Rady (EWG) nr 2409/92 z dnia 23 lipca 1992 r. w sprawie taryf i stawek za usługi lotnicze (Dz.U. L 240, str. 15)], przestrzeganie tego rozporządzenia. Niezależnie bowiem od tego, na ile godna pochwały jest inicjatywa Królestwa Danii, zmierzająca do zachowania stosowania rozporządzenia nr 2409/92, uchybienie tego państwa członkowskiego wynika z faktu, że nie było ono uprawnione do zaciągnięcia tego rodzaju zobowiązania, nawet jeśli jego treść nie jest sprzeczna z prawem wspólnotowym”.

- 80 Rada podnosi, że w ww. opinii 2/91 Trybunał wziął pod uwagę klauzulę zawartą w konwencji nr 170 Międzynarodowej Organizacji Pracy, dotyczącej bezpieczeństwa przy używaniu substancji chemicznych w pracy, która zezwalała jej członkom na stosowanie surowszych przepisów wewnętrznych. Należałoby zatem a fortiori uwzględnić taki przepis, jak zawarty w art. 54b ust. 1 konwencji z Lugano, który przewiduje stosowanie przepisów krajowych zamiast postanowień przewidywanej umowy.

- 81 Rząd Zjednoczonego Królestwa podkreśla w szczególności różnicę, jaka istnieje między klauzulą, o której mowa w ww. wyrokach „otwartego nieba” a art. 54b konwencji z Lugano. W przeciwieństwie do spraw zakończonych tymi wyrokami, gdzie zakres stosowania tak zwanej „umowy otwartego nieba”, zawartej w 1995 r. ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki i kwestionowanej przez Komisję pokrywał się z uregulowaniami wspólnotowymi, celem klauzuli zamieszczonej w art. 54b ust. 1 jest określenie odpowiednio zakresu dwóch zespołów norm, to jest zapewnienie, by przepisy zawarte w każdym z aktów regulowały różne materie. Jak podnosi rząd niemiecki, możliwe byłoby użycie innej techniki legislacyjnej i sformułowanie zasad uznawania i wykonywania orzeczeń w sposób zawężający, tak by znajdowały one zastosowanie wyłącznie w stosunkach między państwami członkowskimi i innymi umawiającymi się państwami tej konwencji.
- 82 Parlament natomiast odsyła do ww. wyroku w sprawie Komisja przeciwko Danii i wywodzi, że nawet jeśli przepis odpowiadający art. 54b konwencji brukselskiej zostałby ujęty w przewidywanej umowie i nawet jeśli nie byłoby sprzeczności między nią a rozporządzeniem nr 44/2001, to i tak państwa członkowskie nie byłyby uprawnione do zawarcia tej umowy.
- 83 Podkreślając, że klauzula wyłączająca umieszczana jest najczęściej w umowach typu mieszanego, Komisja utrzymuje, że wyrażone w dyrektywach w sprawie rokowań życzenie Rady, aby klauzula taka została zawarta w umowie, może zostać uznane za niezręczną próbę przesądzenia o mieszanym charakterze przewidywanej umowy. Uważa ona, że wyłączny charakter kompetencji zewnętrznej Wspólnoty, jako podstawa prawna uregulowania wspólnotowego, powinien opierać się na kryteriach obiektywnych i sprawdzalnych przez Trybunał, a nie jedynie na fakcie ujęcia w umowie klauzuli wyłączającej. W przeciwnym razie wyłączny lub niewyłączny charakter kompetencji Wspólnoty mógłby być przedmiotem manipulacji.
- 84 W tym względzie Komisja stawia pytanie o potrzebę istnienia klauzuli, której celem miałyby być określenie relacji między porządkiem wspólnotowym a umową międzynarodową zmierzającą do rozciągnięcia tego porządku na kraje trzecie, co

ipso facto nie powinno oddziaływać na istniejące prawo wspólnotowe. Z chwilą gdy przewidywana umowa objęłaby dziedziny, w których poprzedzona była pełną harmonizacją, istnienie klauzuli wyłączającej zostałyby pozbawione jakiegokolwiek znaczenia.

- 85 Komisja podkreśla szczególny charakter klauzuli wyłączającej w umowie międzynarodowej dotyczącej prawa prywatnego międzynarodowego, różniącej się istotnie od klasycznej klauzuli wyłączającej. W przedmiotowej sprawie celem nie jest utrzymanie stosowania rozporządzenia nr 44/2001 za każdym razem, gdy znajdzie ono zastosowanie, lecz uregulowanie w sposób spójny rozdzielnego stosowania rozporządzenia nr 44/2001 i przewidywanej umowy.

— Tożsamość postanowień przewidywanej umowy i wspólnotowych przepisów wewnętrznych

- 86 Na koniec Rada poddaje analizie ewentualne skutki identyczności postanowień przewidywanej umowy i przepisów wewnętrznych. W analizie tej bierze pod uwagę stanowisko rzecznika generalnego A. Tizzana wyłożone w pkt 72 opinii przedstawionej w sprawach zakończonych ww. wyrokami „otwartego nieba”. Według A. Tizzana „[...] w dziedzinach objętych uregulowaniami wspólnymi państwa członkowskie nie mogą zawierać umów międzynarodowych, nawet jeśli ich treść powieli przepisy wspólne lub do nich odsyła. Zawarcie umowy tego typu mogłoby oddziaływać na jednolite stosowanie prawa wspólnotowego w dwojaki sposób. Po pierwsze, ponieważ »przejęcie« przepisów wspólnych w umowach nie mogłoby zagwarantować [...], że przepisy te będą następnie skutecznie stosowane w sposób jednolity [...]. Po drugie, ponieważ »przejęcie« to zniekształciłoby jednak naturę i porządek prawny przepisów wspólnych, co niosłoby również istotne i konkretne niebezpieczeństwo, że zostaną one wyłączone spod kontroli sprawowanej przez Trybunał na mocy traktatu”.

- 87 Według Rady, mając na względzie tożsamość istotnych przepisów obu aktów, to jest rozporządzenia nr 44/2001 i przewidywanej umowy, jak również cel równoległego rozwoju tej umowy i wspólnotowych przepisów wewnętrznych, możliwe jest wyciągnięcie wniosku, że Wspólnota zachowa kompetencję zewnętrzną w stosunku do całości tej umowy.
- 88 Możliwe jest jednak również przyjęcie poglądu, że wobec różnicy między regulowanymi dziedzinami tożsamość postanowień przewidywanej umowy i rozporządzenia nr 44/2001 nie jest istotna. W szczególności, skoro art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 przyznaje państwom członkowskim kompetencję do określenia jurysdykcji sądów w przypadkach, gdy pozwany nie posiada miejsca zamieszkania w państwie członkowskim, nic nie stałoby na przeszkodzie „powieleniu” przez te państwa przepisów rozporządzenia do ustawodawstwa krajowego bez naruszania rozporządzenia. Pogląd Rady w tej mierze popierają rządy niemiecki, grecki, Irlandia, rządy portugalski i fiński. W szczególności rząd niemiecki dodaje, że nie można wywodzić istnienia kompetencji wspólnotowej tylko z konkretnego brzmienia danego przepisu. Jego zdaniem, przyznanie kompetencji wskazuje, kto decyduje o sformułowaniu przepisu.
- 89 Parlament powołuje się na opinię rzecznika generalnego A. Tizzana w sprawach zakończonych ww. wyrokami „otwartego nieba” i konkluduje, że Wspólnota posiada w tej dziedzinie kompetencję wyłączną.
- 90 Nie zgadza się on z argumentacją Rady, zgodnie z którą tożsamość postanowień przewidywanej umowy i rozporządzenia nr 44/2001 wyłącza wszelką możliwość sprzeczności między nimi. Uważa on, że, z jednej strony, istnienie lub nieistnienie sprzeczności nie jest decydujące dla oceny zakresu kompetencji wspólnotowej, a z drugiej strony, że stosowanie takiej umowy może doprowadzić do wyłączenia stosowania niektórych przepisów ww. rozporządzenia, a zatem naruszyć je, pomimo tożsamości spornych postanowień.

- 91 Komisja stoi na stanowisku, że z celu rokowań w sprawie nowej konwencji z Lugano, którym jest po prostu rozszerzenie stosowania przepisów rozporządzenia nr 44/2001 na stosunki z państwami niebędącymi członkami Wspólnoty, wynika, że kompetencja wspólnotowa do przystąpienia do negocjacji jest obowiązkowo wyłączna.
- 92 Przypomina ona paralelizm i związki między konwencją brukselską a konwencją z Lugano i podnosi, że jeśli została zawarta odrębna konwencja, to wyłącznie dlatego, że niemożliwe było domaganie się od państw trzecich przystąpienia do konwencji opartej na art. 293 WE i przyznającej kompetencje Trybunałowi Sprawiedliwości. Wskazuje, że dla zachowania spójności wykładni obu konwencji zostały wdrożone stosowne mechanizmy.
- 93 Zdaniem Komisji, cel polegający na transpozycji bez zastrzeżeń do nowej konwencji z Lugano wspólnych uregulowań wyłącza jakąkolwiek kompetencję państw członkowskich, ponieważ byłoby to niezgodne z jednością wspólnego rynku oraz jednolitym stosowaniem prawa wspólnotowego. Jedynie Wspólnota jest w stanie czuwać nad spójnością jej własnych wspólnych przepisów, jeśli są one wyniesione na poziom międzynarodowy.
- 94 Na marginesie wywodów przedstawionych odnośnie do orzecznictwa Trybunału i w szerszej perspektywie Parlament zwraca uwagę Trybunału na problemy porządków prawnych i praktyki, które mogą pojawić się w przypadku umowy mieszanej, w szczególności w zakresie potrzeby umożliwienia ratyfikowania umowy wszystkim państwom członkowskim. Podkreśla również troskę o zachowanie spójności między wewnętrznym i zewnętrznym aspektem polityki wspólnotowej z chwilą ustanowienia przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.
- 95 W kwestii argumentacji opartej na fakcie, że przewidywana umowa nie zaszkodzi stosowaniu rozporządzenia nr 44/2001, lecz przeciwnie, wzmocni je, rozciągając

jego stosowanie na inne kraje europejskie, rząd francuski — biorąc pod uwagę fakt, że umowa angażuje, obok kilku państw trzecich, ogół państw członkowskich — zastanawia się, czy nie należy uznać Wspólnoty za jedyny podmiot uprawniony do dysponowania własnymi uregulowaniami, niezależnie od ustalenia, czy umowa ta szkodzi prawu wspólnotowemu, czy mu sprzyja. W jego opinii państwa członkowskie zachowują kompetencję do zawierania innych umów z państwami trzecimi, które to umowy nie angażują ogółu państw członkowskich oraz o ile nie oddziałują na stosowanie rozporządzenia nr 44/2001. Zdaniem tego rządu, Wspólnota posiada wyłączną kompetencję do zawarcia w szczególności przewidywanej umowy.

Uwagi ustne państw członkowskich i instytucji

⁹⁶ W dniu 19 października 2004 r. odbyła się rozprawa, którą Trybunał wyznaczył w celu umożliwienia przedstawienia uwag państwom, które przystąpiły do Unii Europejskiej po złożeniu wniosku o wydanie opinii. W rozprawie uczestniczyły: Rada, rządy czeski, duński, niemiecki, grecki, hiszpański, francuski, Irlandia, rządy niderlandzki, polski, portugalski, fiński oraz Zjednoczonego Królestwa, jak również Parlament i Komisja. Trybunał wystosował uprzednio do państw członkowskich i instytucji pismo wzywające do wypowiedzenia się na rozprawie w przedmiocie czterech kwestii i tychże zagadnień dotyczyła większość uwag przedstawionych Trybunałowi. Zagadnienia te dotyczyły:

- znaczenia brzmienia art. 61–65 WE, w szczególności wyrażenia „niezbędnym do zapewnienia należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego” zawartego w art. 65 WE;
- znaczenia problematyki, w jakim zakresie państwo członkowskie może prowadzić rokowania dotyczące na przykład umowy dwustronnej z państwem trzecim regulującej tę samą problematykę, której dotyczy rozporządzenie nr 44/2001, lecz niekoniecznie przyjmującej te same łączniki;

- możliwości wprowadzenia rozróżnienia między postanowieniami dotyczącymi jurysdykcji a tymi, które dotyczą uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych, a także

- ewentualnej potrzeby rozwinięcia lub uściślenia istniejącego orzecznictwa.

W odpowiedzi na pierwsze pytanie Trybunału

⁹⁷ Co się tyczy znaczenia brzmienia art. 61–65 WE, a w szczególności wyrażenia „niezbędnym do zapewnienia należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego” zawartego w art. 65 WE, rząd niemiecki, popierany przez rząd francuski, Parlament i Komisję uważa, że wyrażenie to nie ma znaczenia dla oceny, czy przyjmując rozporządzenie nr 44/2001 Wspólnota prawidłowo wykonała swoją kompetencję wewnętrzną. Jego zdaniem, każdy akt wspólnotowy przyjęty na podstawie art. 65 WE powinien spełniać tę przesłankę. Natomiast dla stwierdzenia, czy w dziedzinie regulowanej tym rozporządzeniem istnieje kompetencja zewnętrzna, nie jest konieczne, by również przewidywana umowa była niezbędna dla zapewnienia należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego. Ta kompetencja zewnętrzna zależy, w jego opinii, po prostu od ustalenia, w jakim stopniu taka umowa oddziałuje na wewnętrzną normy wspólnotowe lub zmienia jej zakres. Zdaniem rządu francuskiego, gdyby okoliczność, że art. 65 WE odnosi się wyłącznie do środków niezbędnych do zapewnienia należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego, pozbawiała Komisję kompetencji do zawierania umów międzynarodowych, orzecznictwo zapoczątkowane wyrokiem w sprawie AETR zostałoby pozbawione znaczenia.

⁹⁸ Rząd Zjednoczonego Królestwa, popierany przez kilka innych rządów uważa natomiast, że samo brzmienie art. 65 WE definiuje zasięg i intensywność wewnętrznego systemu wspólnotowego. W szczególności to brzmienie dowodzi,

że rozporządzenie nr 44/2001 nie prowadzi do pełnej harmonizacji przepisów państw członkowskich w dziedzinie sporów o właściwość. Mimo iż można uznać, że niektóre przepisy rozporządzenia mają pewien zasięg zewnętrzny, na przykład ogólny przepis jurysdykcyjny oparty na posiadaniu przez pozwanego miejsca zamieszkania w Unii, zasadniczą kwestią jest to, czy przepisy te stanowią część wewnętrznego systemu mającego na celu rozwiązanie sporów kompetencyjnych między jej państwami członkowskimi. Biorąc pod uwagę wewnętrzny zasięg art. 61 WE i 65 WE, nie mogą być one podstawą prawną wprowadzenia kompletnego kodeksu wspólnotowego zawierającego przepisy dotyczące międzynarodowej jurysdykcji Wspólnoty.

- 99 Ponadto rząd czeski, popierany przez rządy grecki, hiszpański i fiński, podnosi, że brzmienie art. 61 WE i 65 WE wskazuje, że wewnętrzną kompetencję wspólnotową ogranicza specyficzny cel, jakim jest należyte funkcjonowanie rynku wewnętrznego. W konsekwencji ten sam cel musi ograniczać zewnętrzną kompetencję wspólnotową. Rząd fiński uważa ponadto, że w przypadku konwencji z Lugano trudno zakładać, że przewidywana umowa może być niezbędna do zapewnienia należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego, skoro tych umawiających się państw, które nie są członkami Unii, nie dotyczy ustanawianie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości ani urzeczywistnianie rynku wewnętrznego.

W odpowiedzi na drugie pytanie Trybunału

- 100 Co się tyczy znaczenia problematyki, w jakim zakresie państwo członkowskie może prowadzić rokowania dotyczące na przykład umowy dwustronnej z państwem trzecim regulującej tę samą problematykę, której dotyczy rozporządzenie nr 44/2001, lecz niekoniecznie przyjmującej te same łączniki, Parlament oraz większość rządów, które przedłożyły uwagi Trybunałowi, stoją na stanowisku, że jedynym istotnym zagadnieniem jest ustalenie, czy obowiązki wynikające z umowy dwustronnej mieszczą się w zakresie stosowania tego rozporządzenia, czy też nie. Bez różnicy jest zatem, czy umowa ta pod względem treści odpowiada, czy też nie odpowiada przepisom wspólnotowym.

- 101 Taka dwustronna umowa powinna, ich zdaniem, zostać zredagowana w sposób ostrożny, w celu zapewnienia, że jej postanowienia nie będą dotyczyły materii uregulowanych w rozporządzeniu nr 44/2001, ewentualnie poprzez użycie klauzuli wyłączającej. W szczególności rządy niemiecki, grecki i fiński utrzymują, że zawarcie takiej klauzuli jest decydujące. Komisja natomiast jest zdania, że samo istnienie takiej klauzuli stanowi oczywisty dowód oddziaływania w rozumieniu ww. wyroku w sprawie AETR.
- 102 Rząd hiszpański podniósł na rozprawie, że w dziedzinach innych niż objęte rozporządzeniem nr 44/2001 państwo członkowskie zachowuje swobodę zawierania umów z państwami trzecimi. Co się tyczy umów dotyczących materii objętych tym rozporządzeniem, rząd ten oczekuje od Trybunału zróżnicowania orzecznictwa, wskazując, że niektóre państwa członkowskie mogą mieć szczególny interes w zawarciu umowy w tych dziedzinach z państwem trzecim, czy to z przyczyn bliskości geograficznej, czy to z powodu związków historycznych łączących zainteresowane państwa.
- 103 Zdaniem Parlamentu, wybór w umowie dwustronnej zawartej między państwem członkowskim i państwem trzecim łącznika innego niż miejsce zamieszkania pozwanego, który wybrano w rozporządzeniu nr 44/2001, niewątpliwie skutkowałby jego naruszeniem. Umowa dwustronna posługująca się łącznikiem obywatelstwa byłaby więc niezgodna z rozporządzeniem, skoro w zależności od stosowanego tekstu prawnego i przyjętego łącznika jurysdykcja należałaby do dwóch różnych sądów.

W odpowiedzi na trzecie pytanie Trybunału

- 104 Co się tyczy możliwości wprowadzenia rozróżnienia między postanowieniami dotyczącymi jurysdykcji a tymi, które dotyczą uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych, niektóre rządy, w szczególności czeski, niemiecki, grecki, portugalski i fiński, uważają, że takie rozróżnienie jest konieczne. Według rządu fińskiego na

przykład z systematyki rozporządzenia nr 44/2001 wynika, że rozdział dotyczący jurysdykcji i rozdział dotyczący uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych nie wiążą się ze sobą. Są to zatem, w jego opinii, dwa odrębne i autonomiczne uregulowania, zawarte w tym samym instrumencie prawnym.

- 105 Rząd hiszpański stoi natomiast na stanowisku, że nie należy czynić takiego rozróżnienia. Po pierwsze, możliwe jest, jego zdaniem, stwierdzenie, że oba zakresy stosowania omawianych postanowień zawierają fragmenty, które nie są objęte prawem wspólnotowym. Po drugie, obie kategorie postanowień tworzą całość, jako że celem rozporządzenia nr 44/2001 jest uproszczenie uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych.
- 106 Podobnie Parlament i Komisja uważają, że nie jest uzasadnione dzielenie przewidywanej umowy na dwie różne części i przyjęcie, że Wspólnota posiada kompetencję wyłączną w zakresie jednej z nich, a kompetencję dzieloną w stosunku do drugiej. Zdaniem Komisji, każdy uproszczony mechanizm uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych, zarówno ten wprowadzony przez rozporządzenia nr 44/2001, jak i ten wynikający z konwencji z Lugano, opiera się na fakcie, że przepisy dotyczące jurysdykcji są zharmonizowane i że państwa członkowskie mają do siebie wystarczające wzajemne zaufanie, aby uniknąć konieczności ustalania przez sądy państw wezwanych, w każdym przypadku, czy była zachowana jurysdykcja sądów państwa pochodzenia. Z tego punktu widzenia, w opinii Komisji, nie należy wyodrębnić materii jurysdykcji oraz materii uznawania i wykonywania orzeczeń.

W odpowiedzi na czwarte pytanie Trybunału

- 107 Co się tyczy ewentualnej potrzeby rozwinięcia lub uściślenia istniejącego orzecznictwa, znacząca większość rządów, które przedłożyły uwagi Trybunałowi,

życzy sobie objaśnienia linii orzeczniczej, którą zapoczątkował ww. wyrok w sprawie AETR. Poza tym rządy te zgadzają się ze stanowiskiem, jakie w uwagach pisemnych zajął rząd Zjednoczonego Królestwa, zgodnie z którym należy dokonać ponownej oceny jednego z kryteriów wymienianych w tym orzecznictwie, a mianowicie tego, że zobowiązania międzynarodowe należą do dziedziny w „znacznej mierze” uregulowanej przez przepisy wspólne. Przykładowo, zdaniem rządu hiszpańskiego, Trybunał powinien z nadzwyczajną ostrożnością podejść do zastosowania w niniejszej sprawie o wydanie opinii doktryny o dorozumianych kompetencjach zewnętrznych, wypracowanej na kanwie spraw z dziedziny gospodarki, gdzie stosuje się kryteria znacznie różniące się od tych, które znajdują zastosowanie w prawie prywatnym międzynarodowym. Według Irlandii, aby możliwe było stwierdzenie istnienia dorozumianej wspólnotowej kompetencji zewnętrznej, konieczna byłaby pełna harmonizacja.

108 Natomiast, zdaniem rządu francuskiego i Komisji, kompetencja wyłączna Wspólnoty wynika z faktu, że nowa konwencja z Lugano zmierza do rozciągnięcia systemu współpracy wprowadzonego rozporządzeniem nr 44/2001 na państwa trzecie.

109 Wreszcie co się tyczy znaczenia samego faktu, że celem przewidywanej umowy jest przejęcie przepisów wspólnotowych, większość rządów stoi na stanowisku, że nie ma żadnych przeszkód, by państwa członkowskie wprowadziły przepisy prawa wspólnotowego do tych ze swoich zobowiązań międzynarodowych, w których Wspólnota nie ma kompetencji zewnętrznej. Zasadniczą kwestią jest tu ustalenie, czy przewidywana umowa może oddziaływać na wewnętrzne przepisy wspólnotowe, a nie paralelizm kompetencji sam w sobie.

Stanowisko Trybunału

W przedmiocie dopuszczalności wniosku

110 Złożony przez Radę wniosek o wydanie opinii dotyczy wyłącznego lub dzielonego charakteru kompetencji do zawarcia nowej konwencji z Lugano.

- 111 Rada jest jedną z instytucji wymienionych w art. 300 ust. 6 WE. Przedmiot i założenia przewidywanej umowy zostały przedstawione w sposób wystarczający, zgodnie z wymaganiami Trybunału (opinia 1/78 z dnia 4 października 1979 r., Rec. str. 2871, pkt 35 i ww. opinia 2/94, pkt 10–18).
- 112 Ponadto zgodnie z utrwaloną wykładnią Trybunału o jego opinię można wnosić w kwestiach dotyczących rozdziału kompetencji między Wspólnotą a państwami członkowskimi przy zawieraniu określonej umowy z państwami trzecimi (zob. ostatnio ww. opinia 2/94, pkt 3). Wykładnia ta znajduje potwierdzenie w art. 107 regulaminu.
- 113 W tym stanie rzeczy wniosek jest dopuszczalny.

Co do istoty sprawy

W przedmiocie kompetencji Wspólnoty do zawierania umów międzynarodowych.

- 114 Kompetencja Wspólnoty do zawierania umów międzynarodowych może wynikać nie tylko z wyraźnego przyznania w Traktacie, ale także w sposób dorozumiany z innych postanowień traktatu oraz aktów wydanych na ich podstawie przez instytucje Wspólnoty (zob. ww. wyrok w sprawie AETR, pkt 16). Trybunał orzekł ponadto, że w każdym przypadku, gdy prawo wspólnotowe przyznało instytucjom Wspólnoty kompetencje wewnętrzne dla realizacji określonego celu, Wspólnota posiada kompetencję do zaciągania zobowiązań międzynarodowych koniecznych dla jego realizacji, nawet jeśli brak jest wyraźnego przepisu w tym względzie (ww. opinie 1/76, pkt 3 i 2/91, pkt 7).

- 115 Ta kompetencja Wspólnoty może być wyłączna lub dzielona z państwami członkowskimi. Co się tyczy kompetencji wyłącznej, Trybunał stwierdził, że w przypadku, o którym mowa w ww. opinii 1/76, kompetencja wewnętrzna może być właściwie wykonywana jedynie łącznie z kompetencją zewnętrzną (zob. ww. opinie 1/76, pkt 4 i 7 oraz 1/94, pkt 85), a zawarcie umowy międzynarodowej jest konieczne dla realizacji celów traktatu, które nie mogą zostać osiągnięte w drodze ustanowienia autonomicznych przepisów (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Komisja przeciwko Danii, pkt 57).
- 116 W pkt 17 ww. wyroku w sprawie AETR Trybunał sformułował zasadę, zgodnie z którą z chwilą przyjęcia wspólnych przepisów państwa członkowskie nie posiadają już prawa, czy to działając indywidualnie, czy wspólnie, do zaciągania wobec krajów trzecich zobowiązań oddziałujących na te uregulowania. Również w tym przypadku Wspólnota posiada wyłączną kompetencję do zawierania umów międzynarodowych.
- 117 W przypadku, którego dotyczy niniejsza opinia, zasada ta jest istotna dla oceny, czy dana kompetencja zewnętrzna Wspólnoty ma charakter wyłączny, czy też nie ma takiego charakteru.
- 118 W pkt 11 ww. opinii 2/91 Trybunał wskazał, że zasada ta znajduje zastosowanie również kiedy przepisy zostały przyjęte w dziedzinach nienależących do wspólnej polityki, w szczególności w tych, w których istnieją przepisy harmonizujące.
- 119 Trybunał przypomniał w tym względzie, że we wszystkich dziedzinach odpowiadających celom traktatu art. 10 WE nakłada na państwa członkowskie obowiązek ułatwiania Wspólnocie wypełniania jej misji i powstrzymywania się od podejmowania jakichkolwiek działań, które mogłyby zagrozić urzeczywistnieniu celów traktatu (ww. opinia 2/91, pkt 10).

- 120 Wypowiadając się na temat części trzeciej konwencji nr 170 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej bezpieczeństwa przy używaniu substancji chemicznych w pracy, która to część obejmuje zagadnienia w znacznej mierze uregulowane przepisami wspólnotowymi, Trybunał uwzględnił fakt, że przepisy te były przyjmowane stopniowo przez ponad 25 lat w celu uzyskania jeszcze pełniejszej harmonizacji, mającej, z jednej strony, zapewnić usunięcie przeszkód w wymianie wynikających z rozbieżności między uregulowaniami państw członkowskich, a z drugiej strony, zapewnić jednoczesną ochronę ludności i środowiska. Trybunał uznał, że analizowana część konwencji mogła oddziaływać na te przepisy wspólnotowe, a zatem państwa członkowskie nie mogły podjąć takich zobowiązań poza ramami wspólnotowymi (zob. ww. opinia 2/91, pkt 25 i 26).
- 121 W ww. opinii 1/94 oraz w wyrokach w sprawach otwartego nieba Trybunał wyróżnił trzy przypadki, w których potwierdził kompetencję wyłączną Wspólnoty. Przypadki te, które były przedmiotem pogłębionej dyskusji w ramach niniejszej sprawy i zostały przypomniane w pkt 45 niniejszej opinii, są jednak zaledwie przykładami, których ujęcie wynika z konkretnych kontekstów rozważanych przez Trybunał.
- 122 Wypowiadając się w sposób bardziej ogólny, Trybunał uznał kompetencję wyłączną Wspólnoty w szczególności, gdy zawarcie umowy przez państwa członkowskie jest niezgodne z jednością wspólnego rynku i jednolitym stosowaniem prawa wspólnotowego (ww. wyrok w sprawie AETR, pkt 31) lub gdy z powodu samego charakteru istniejących uregulowań wspólnotowych, takich jak akty prawodawcze zawierające klauzule dotyczące traktowania obywateli państw trzecich lub pełnej harmonizacji określonego zagadnienia jakakolwiek umowa w danej dziedzinie nieuchronnie oddziaływałaby na przepisy wspólnotowe w rozumieniu ww. wyroku w sprawie AETR (zob. podobnie ww. opinia 1/94, pkt 95 i 96 oraz ww. wyrok w sprawie Komisja przeciwko Danii, pkt 83 i 84).

- 123 Trybunał natomiast nie uznał kompetencji wyłącznej Wspólnoty w sytuacji, gdy z powodu rodzaju wymagań minimalnych zawartych zarówno w przepisach wspólnotowych, jak i konwencji międzynarodowej konwencja ta nie mogła przeszkodzić pełnemu stosowaniu prawa wspólnotowego przez państwa członkowskie (ww. opinia 2/91, pkt 18). Trybunał uznał również, że kompetencji wyłącznej Wspólnoty nie można uzasadnić prawdopodobieństwem spowodowania przez umowy dwustronne zakłóceń w przepływie usług na rynku wewnętrznym, i wskazał, że nie ma w Traktacie postanowienia, które zakazywałoby instytucjom organizowania, w przyjmowanych przez nie przepisach, uzgodnionych działań względem państw trzecich lub określania, jakie stanowisko w stosunkach zewnętrznych powinny zajmować państwa członkowskie (ww. opinia 1/94, pkt 78 i 79 oraz ww. wyrok w sprawie Komisja przeciwko Danii, pkt 85 i 86).
- 124 W tym kontekście należy przypomnieć, że Wspólnota posiada jedynie kompetencje powierzone, zatem istnienie danej kompetencji, zwłaszcza gdy nie wypływa ona wyraźnie z traktatu, a ma charakter wyłączny, powinno znaleźć uzasadnienie we wnioskach płynących z konkretnej analizy relacji między przewidywaną umową a prawem wspólnotowym potwierdzającej, że zawarcie takiej umowy może oddziaływać na przepisy wspólnotowe.
- 125 W niektórych przypadkach analiza i porównanie dziedzin, jakie obejmują tak przepisy wspólnotowe, jak i przewidywana umowa, jest wystarczające, by wykluczyć jakiegokolwiek oddziaływanie na te przepisy (ww. opinie 1/94, pkt 103; 2/92, pkt 34 i 2/00, pkt 46).
- 126 Nie jest jednak konieczne istnienie całkowitej zgodności między zakresem, jaki obejmuje umowa międzynarodowa, i zakresem uregulowań wspólnotowych. Gdy przychodzi do ustalenia, czy zostało spełnione kryterium wyrażone w formule „w każdym razie należą do dziedziny, która jest już w znacznej mierze objęta wspólnymi uregulowaniami” (ww. opinia 2/91, pkt 25 i 26), należy oprócz analizę nie tylko na tym, jaki zasięg mają dane przepisy, ale również na tym, jakie są ich charakter i treść. Nadto należy wziąć pod uwagę nie tylko obecny stan prawa wspólnotowego w danej dziedzinie, ale również kierunek jego rozwoju, o ile jest on do przewidzenia w momencie tej analizy (zob. podobnie ww. opinia 2/91, pkt 25).

- 127 Uwzględnianie nie tylko zasięgu objętej dziedziny, ale również charakteru i treści przepisów wspólnotowych widoczne jest także w orzecznictwie Trybunału przypomnianym w pkt 123 niniejszej opinii, zgodnie z którym z charakteru wymagań minimalnych zawartych zarówno w przepisach wspólnotowych, jak i konwencji międzynarodowej można wnioskować o braku oddziaływania, nawet jeśli przepisy wspólnotowe i postanowienia przewidywanej umowy obejmują tę samą dziedzinę.
- 128 Reasumując, najważniejsze jest zapewnienie jednolitego i spójnego stosowania przepisów wspólnotowych i prawidłowego działania tworzonego przez nie systemu mającego chronić pełną skuteczność prawa wspólnotowego.
- 129 Zresztą ewentualne zamierzenia mające na celu uniknięcie sprzeczności między prawem wspólnotowym a przewidywaną umową nie zwalniają od ustalenia, przed zawarciem przewidywanej umowy, czy może ona oddziaływać na przepisy wspólnotowe (zob. podobnie w szczególności ww. opinia 2/91, pkt 25 i ww. wyrok w sprawie Komisja przeciwko Danii, pkt 101 i 105).
- 130 W tym względzie zawarcie w umowie klauzuli zwanej „wyłączającą”, zgodnie z którą umowa ta nie narusza stosowania przez państwa członkowskie istotnych postanowień prawa wspólnotowego, nie gwarantuje nienaruszalności przepisów wspólnotowych przez postanowienia umowy dzięki ograniczeniu odpowiednich zakresów stosowania jednych i drugich, lecz przeciwnie, może wskazywać na ich naruszenie. Mechanizm taki, mający zapobiec wszelkim sporom przy wykonywaniu umowy, nie jest decydującym elementem dla ustalenia, czy to Wspólnota posiada kompetencję wyłączną dla zawarcia tej umowy, czy też kompetencja ta należy do państw członkowskich. Odpowiedzi na to pytanie należy udzielić przed zawarciem umowy (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Komisja przeciwko Danii, pkt 101).

- 131 Wreszcie podstawa prawna przepisów wspólnotowych oraz dokładniej przesłanka należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego, o której mowa w art. 65 WE, są bez znaczenia dla ustalenia, czy umowa międzynarodowa oddziałuje na przepisy wspólnotowe. O podstawie prawnej wewnętrznego uregulowania przesądza tak naprawdę jego główny składnik, podczas gdy przepis, którego naruszenie jest analizowane, może być jedynie akcesoryjnym składnikiem tego uregulowania. Celem kompetencji wyłącznej Wspólnoty jest w szczególności ochrona skuteczności prawa wspólnotowego oraz należytego funkcjonowania systemów stworzonych przez te przepisy, niezależnie od granic określonych przez przepis traktatu, na podstawie którego instytucje przyjęły takie przepisy.
- 132 Jeżeli umowa międzynarodowa zawiera postanowienia zakładające harmonizację przepisów ustawowych lub wykonawczych państw członkowskich w jednej z dziedzin, w których harmonizacja jest wyłączona na mocy traktatu, Wspólnota nie posiada kompetencji niezbędnej do zawarcia takiej umowy. Granice kompetencji zewnętrznej Wspólnoty dotyczą samego istnienia tej kompetencji, a nie jej wyłącznego charakteru.
- 133 Z powyższych rozważań wynika, że dla ustalenia, czy Wspólnota posiada kompetencję do zawarcia umowy międzynarodowej oraz czy kompetencja ta jest wyłączna, należy przeprowadzić całościową i konkretną analizę. W tym celu należy wziąć pod uwagę nie tylko zakres, jaki obejmują i przepisy wspólnotowe, i postanowienia przewidywanej umowy, gdy są one znane, ale również charakter i treść tych przepisów i postanowień, dla upewnienia się, że umowa nie może zaszkodzić jednolitemu i spójnemu stosowaniu przepisów wspólnotowych i należytemu funkcjonowaniu stworzonemu przez nie systemowi.

W przedmiocie kompetencji Wspólnoty do zawarcia nowej konwencji z Lugano

- 134 Wniosek o wydanie opinii nie dotyczy samego istnienia kompetencji Wspólnoty do zawarcia przewidywanej umowy, lecz zagadnienia, czy kompetencja ma charakter

wyłączny, czy dzielony. W tym względzie wystarczy stwierdzić, że Wspólnota przyjęła już wewnętrzne przepisy dotyczące jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, czy to w postaci rozporządzenia nr 44/2001, przyjętego na podstawie art. 61 lit. c) WE i art. 67 ust. 1 WE, czy przepisów szczególnych zawartych w uregulowaniach sektorowych, jak tytuł X rozporządzenia nr 40/94 lub art. 6 dyrektywy 96/71.

- 135 Rozporządzenie nr 44/2001 zostało przyjęte w celu zastąpienia między państwami członkowskimi, z wyjątkiem Królestwa Danii, konwencji brukselskiej. Jest ono stosowane w sprawach cywilnych i handlowych, w granicach ustalonych zakresem jego stosowania, określonym w art. 1 rozporządzenia. Z uwagi na to, że cel i przepisy rozporządzenia zostały w dużej części przejęte z konwencji, w razie potrzeby Trybunał będzie powoływał się na swoją wykładnię tej konwencji.
- 136 Celem przewidywanej umowy jest zastąpienie konwencji z Lugano, którą w motywie piątym rozporządzenia nr 44/2001 określono jako „konwencję równoległą do konwencji brukselskiej”.
- 137 Należy podkreślić, że o ile znany jest tekst powstały w wyniku rewizji dwóch wymienionych konwencji, jak również dyrektywy w sprawie rokowań dotyczących nowej konwencji z Lugano, to nie ma pewności co do jej ostatecznego brzmienia.
- 138 Zarówno rozporządzenie nr 44/2001, jak i przewidywana umowa składają się zasadniczo z dwóch części. Pierwsza część umowy zawiera przepisy o jurysdykcji, takie jak przepisy zamieszczone w rozdziale II rozporządzenia i wymienione w pkt 134 niniejszej opinii przepisów szczególnych. Druga część zawiera przepisy

dotyczące uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych, takie jak przepisy zamieszczone w rozdziale III rozporządzenia nr 44/2001. Każda z tych części zostanie poddana odrębnej analizie.

— W przedmiocie przepisów o jurysdykcji

- 139 Przedmiotem przepisu jurysdykcyjnego jest określenie, który sąd będzie — w konkretnym przypadku — właściwy do rozpoznania sporu. Aby to umożliwić, przepis taki zawiera łącznik pozwalający ustalić związek sporu z sądem, który zostanie uznany za właściwy. Łącznik ulega zmianie najczęściej w zależności od przedmiotu sporu. Może jednak także wiązać się z datą wniesienia pozwu albo cechami powoda lub pozwanego, bądź też z jakimkolwiek innym elementem.
- 140 Wielość łączników wykorzystywanych w różnych porządkach prawnych jest przyczyną kolizji przepisów jurysdykcyjnych. Kolizje te mogą być rozwiązywane przy pomocy wyraźnych przepisów ustawy państwa sądu właściwego lub poprzez zastosowanie zasad wspólnych kilku porządkom prawnym. Może się również zdarzyć, że ustawa pozostawia wnoszącemu sprawę wybór między kilkoma sądami, których jurysdykcję ustala się na podstawie różnych łączników.
- 141 Z powyższego wynika, że uregulowania międzynarodowe zawierające przepisy pozwalające rozstrzygnąć kolizje przepisów jurysdykcyjnych wypracowanych w różnych porządkach prawnych i opartych na różnych łącznikach mogą stanowić system wyjątkowo złożony, który powinien być na tyle całościowy, na ile to możliwe, aby mógł pozostać spójny. Najmniejsza luka w przepisach może spowodować zbieg jurysdykcji kilku sądów do rozpoznania tej samej sprawy, jak również całkowity brak

ochrony sądowej w przypadku, gdyby żaden sąd nie mógł zostać uznany za właściwy do rozpoznania takiej sprawy.

- 142 Przepisy dotyczące sporów kompetencyjnych zawarte w umowach międzynarodowych zawartych przez państwa członkowskie lub Wspólnotę z państwami trzecimi w sposób nieunikniony ustanawiają kryteria jurysdykcji nie tylko sądów państw trzecich, ale także państw członkowskich, a zatem dotyczą materii uregulowanych w rozporządzeniu nr 44/2001.
- 143 Przedmiotem tego rozporządzenia, a w szczególności jego rozdział II, jest ujednoczenie przepisów jurysdykcyjnych w sprawach cywilnych i handlowych nie tylko dla spraw o charakterze wewnątrzspółnotowym, ale również zawierających element obcy, a to w celu usunięcia przeszkód w funkcjonowaniu wspólnego rynku, które mogłyby wynikać z rozbieżności między ustawodawstwami krajowymi w tej dziedzinie (zob. motyw drugi rozporządzenia nr 44/2001 oraz, odnośnie do konwencji brukselskiej, wyrok z dnia 1 marca 2005 r. w sprawie C-281/02 Owusu, Rec. str. I-1383, pkt 34).
- 144 Rozporządzenie to zawiera zespół przepisów, tworzących całościowy system, które znajdują zastosowanie nie tylko w stosunkach między różnymi państwami członkowskimi, jako że dotyczą tak postępowań zawisłych przed sądami różnych państw członkowskich, jak i orzeczeń wydanych przez sąd jednego z państw członkowskich, a podlegających uznaniu i wykonaniu w innym państwie członkowskim, ale również stosunków między państwem członkowskim i państwem trzecim.
- 145 Wypowiadając się na temat konwencji brukselskiej, Trybunał przypomniał w tym względzie, że stosowanie przepisów jurysdykcyjnych wymaga istnienia elementu obcego oraz że międzynarodowy charakter danego stosunku prawnego nie musi konieczne wynikać, dla potrzeb zastosowania art. 2 konwencji brukselskiej, z istnienia związku z kilkoma umawiającymi się państwami czy to ze względu na

istotę sporu, czy odpowiednie miejsca zamieszkania stron sporu. Istnienie związku między umawiającym się państwem a państwem trzecim, polegającego przykładowo na tym, że miejsce zamieszkania powoda i jednego z pozwanych znajduje się w pierwszym państwie, a sporne zdarzenia miały miejsce w drugim, może również nadać przedmiotowemu stosunkowi prawnemu międzynarodowy charakter. Sytuacja ta może w istocie spowodować powstanie w umawiającym się państwie problemów związanych z określeniem międzynarodowej jurysdykcji sądów, które jest jednym z celów konwencji brukselskiej, jak to wynika z trzeciego motywu jej preambuły (ww. wyrok w sprawie Owusu, pkt 25 i 26).

146 Trybunał orzekł ponadto, że przepisy konwencji brukselskiej w dziedzinie jurysdykcji wyłącznej lub wyraźnych umów dotyczących jurysdykcji również mogą mieć zastosowanie do stosunków prawnych wykazujących związek wyłącznie z jednym umawiającym się państwem i jednym lub kilkoma państwami trzecimi (ww. wyrok w sprawie Owusu, pkt 28). Wskazał również, analizując przepisy konwencji brukselskiej dotyczące zawisłości sporu i spraw wiążących się ze sobą lub dotyczące uznawania i wykonywania, które dotyczą postępowań zawisłych przed sądami różnych umawiających się państw albo orzeczeń wydanych przez sądy jednego z umawiających się państw w celu ich uznania i wykonania w innym umawiającym się państwie, że spory, których takie postępowania i orzeczenia dotyczą, mogą mieć międzynarodowy charakter, wykazując związek z umawiającym się państwem i państwem trzecim, i mogą odwoływać się z tego względu do ogólnej zasady jurysdykcyjnej zawartej w art. 2 konwencji brukselskiej (ww. wyrok w sprawie Owusu, pkt 29).

147 W tym kontekście należy stwierdzić, że rozporządzenie nr 44/2001 zawiera przepisy określające jego stosunek do pozostałych, istniejących lub przyszłych, przepisów wspólnotowych. I tak, jego art. 67 dopuszcza stosowanie przepisów, które regulują jurysdykcję lub uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach szczególnych i które zawarte są we wspólnotowych aktach prawnych lub w prawie poszczególnych państw członkowskich, zharmonizowanym w wykonaniu takich aktów. Artykuł 71 ust. 1 tego rozporządzenia dopuszcza również stosowanie konwencji o tym samym przedmiocie, co przepisy poprzedzające, których państwa członkowskie są już stronami. W tym względzie z art. 71 ust. 2 lit. a) wynika, że rozporządzenie nie

wyłącza tego, aby sąd państwa członkowskiego, które jest stroną takiej konwencji, oparł na niej swoją jurysdykcję, i to także wówczas, jeżeli pozwany ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, które nie jest jej stroną.

148 Uwzględniając całościowy i spójny charakter systemu przepisów dotyczących sporów kompetencyjnych wypracowanego w rozporządzeniu nr 44/2001, wykładni jego art. 4 ust. 1, zgodnie z którym „jeżeli pozwany nie ma miejsca zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, jurysdykcję sądów każdego państwa członkowskiego, z zastrzeżeniem art. 22 i 23, określa prawo tego państwa” należy dokonywać w ten sposób, że jest on częścią systemu ustanowionego tym rozporządzeniem, ponieważ reguluje ono sytuację rozpatrywaną przy pomocy odniesienia do ustawodawstwa państwa, do którego sądu wniesiono sprawę.

149 Co się tyczy tego odniesienia do właściwego ustawodawstwa krajowego, nawet zakładając, że może ono uzasadniać kompetencję państw członkowskich do zawarcia umowy międzynarodowej, należy stwierdzić, że zgodnie z brzmieniem tego przepisu jedynym możliwym do wykorzystania łącznikiem jest miejsce zamieszkania pozwanego, chyba że należy zastosować art. 22 i 23 rozporządzenia.

150 Ponadto, nawet nie naruszając przepisu zawartego w art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, przewidywana umowa mogłaby znaleźć się w kolizji z innymi przepisami tego rozporządzenia. I tak, co się tyczy osoby prawnej, będącej pozwaną w sporze i posiadającej siedzibę poza państwem członkowskim, poprzez użycie łącznika miejsca zamieszkania pozwanego umowa mogłaby znaleźć się w kolizji z przepisami rozporządzenia dotyczącymi filii, agencji lub innych oddziałów bez osobowości prawnej, jak art. 9 ust. 2 dla sporów z zakresu ubezpieczeń, art. 15 ust. 2 dla sporów z zakresu umów zawieranych przez konsumentów czy art. 18 ust. 2 dla sporów z zakresu indywidualnych umów o pracę.

- 151 Z analizy samego tylko rozporządzenia nr 44/2001 wynika więc, że ze względu na wprowadzony przezeń całościowy i spójny system przepisów jurysdykcyjnych jakakolwiek umowa międzynarodowa wprowadzająca również całościowy system przepisów dotyczących sporów kompetencyjnych mogłaby oddziaływać na przepisy jurysdykcyjne rozporządzenia. Niemniej zasadne jest przystąpienie również do analizy przewidywanej umowy w celu przekonania się, czy potwierdzi ona taki wniosek.
- 152 Nowa konwencja z Lugano ma posiadać ten sam przedmiot co rozporządzenie nr 44/2001, lecz szerszy terytorialny zakres zastosowania. Jej postanowienia kierują się tą samą logiką co rozporządzenie nr 44/2001, w szczególności wykorzystują te same przepisy jurysdykcyjne, co, zdaniem większości rządów, które przedłożyły uwagi Trybunałowi, gwarantuje spójność tych dwóch instrumentów prawnych i pozwala uniknąć jakiegokolwiek oddziaływania na przepisy wspólnotowe przez konwencję.
- 153 Jednakże, o ile tożsamość przedmiotu i brzmienia przepisów wspólnotowych oraz postanowień umowy są czynnikami, które należy uwzględnić przy kontroli, czy umowa oddziałuje na te przepisy, o tyle czynniki te nie mogą same w sobie wykazać braku takiego oddziaływania. Spójność wynikająca ze stosowania takich samych przepisów jurysdykcyjnych nie jest synonimem braku oddziaływania, ponieważ stosowanie przepisu jurysdykcyjnego zawartego w przewidywanej umowie może doprowadzić do uznania, że jurysdykcję posiada sąd innego państwa, niż wynikałoby to z przepisów rozporządzenia nr 44/2001. I tak, skoro nowa konwencja z Lugano zawiera artykuły tożsame z art. 22 i 23 rozporządzenia nr 44/2001 i na tej podstawie prowadzi do uznania, że jurysdykcję posiada sąd państwa trzeciego będącego stroną konwencji, chociaż pozwany ma miejsce zamieszkania w państwie członkowskim, w braku konwencji właściwy byłby sąd państwa członkowskiego, natomiast przy istnieniu konwencji — państwo trzecie.
- 154 Nowa konwencja z Lugano będzie zawierać klauzulę wyłączającą analogiczną do klauzuli zawartej w art. 54b obecnej konwencji. Jednakże, jak wskazano w pkt 130 niniejszej opinii, klauzula ta, której celem jest zapobieganie kolizji przy stosowaniu dwóch instrumentów prawnych, sama w sobie nie pozwala na udzielenie odpowiedzi

na pytanie poprzedzające podpisanie przewidywanej umowy, a mianowicie to, czy Wspólnota posiada wyłączną kompetencję do jej zawarcia. Przeciwnie, klauzula taka może wskazywać na prawdopodobieństwo ryzyka oddziaływania na przepisy wspólnotowe przez postanowienia tej umowy.

- 155 Ponadto, jak podniosła Komisja, klauzula wyłączająca w umowie międzynarodowej z zakresu prawa międzynarodowego prywatnego ma szczególny charakter i różni się od klasycznej klauzuli wyłączającej. W niniejszej sprawie celem nie jest zachowanie stosowania rozporządzenia nr 44/2001 zawsze, gdy jest to możliwe, lecz uregulowanie w sposób spójny relacji między tym rozporządzeniem a nową konwencją z Lugano.
- 156 Ponadto należy zauważyć, że klauzula wyłączająca zawarta w art. 54b ust. 1 konwencji z Lugano obejmuje wyjątki przewidziane w art. 54b ust. 2 lit. a) i b).
- 157 I tak art. 54b ust. 2 lit. a) konwencji z Lugano stanowi, że konwencję stosuje się w każdym wypadku, jeżeli pozwany ma miejsce zamieszkania na terytorium jej umawiającego się państwa, które nie jest członkiem Unii Europejskiej. Oznacza to, że na przykład w sytuacji, gdy pozwanym jest osoba prawna, która posiada filię, agencje lub inny oddział nieposiadający osobowości prawnej w państwie członkowskim, postanowienie to może oddziaływać na stosowanie rozporządzenia nr 44/2001, w szczególności jego art. 9 ust. 2 dotyczący sporów z zakresu ubezpieczeń, art. 15 ust. 2 dotyczący sporów z zakresu umów zawieranych przez konsumentów czy art. 18 ust. 2 dotyczący sporów z zakresu indywidualnych umów o pracę.
- 158 Podobnie rzecz się przedstawia w przypadku dwóch innych wyjątków od klauzuli wyłączającej przewidzianych w konwencji z Lugano: zgodnie z art. 54b ust. 2 lit. a) in fine w sytuacji, gdy art. 16 i 17 tej konwencji dotyczące, odpowiednio, jurysdykcji

wyłącznej i umów dotyczących jurysdykcji, przyznają jurysdykcję sądom umawiającego się państwa, które nie jest członkiem Unii Europejskiej oraz stosownie do art. 54b ust. 2 lit. b) w przypadkach zawisłości sporu lub spraw wiążących się ze sobą w rozumieniu art. 21 i 22 tej konwencji, jeżeli postępowanie zostało wszczęte w umawiającym się państwie, które nie jest członkiem Unii Europejskiej i w umawiającym się państwie, które jest członkiem Unii Europejskiej. Stosowanie konwencji w ramach tych wyjątków może przeszkodzić stosowaniu przepisów jurysdykcyjnych rozporządzenia nr 44/2001.

159 Niektóre rządy, między innymi portugalski, utrzymują, że tych kilka wyjątków nie może podważyć kompetencji państw członkowskich do zawarcia przewidywanej umowy, ponieważ o kompetencji tej przesądzają główne postanowienia umowy. Podobnie Irlandia podnosi, że wystarczy, by Wspólnota prowadziła rokowania w sprawie postanowienia dotyczącego wyjątków, natomiast państwa członkowskie zachowują kompetencję do zawarcia umowy w zakresie pozostałych postanowień.

160 Należy jednak podkreślić, jak wskazano w pkt 151–153 niniejszej opinii, że główne postanowienia przewidywanej umowy mogą naruszyć całościowy i spójny system przepisów jurysdykcyjnych wprowadzony rozporządzeniem nr 44/2001. Wyjątki od klauzuli wyłączającej, jak również konieczność udziału Wspólnoty w rokowaniach, na co zwróciła uwagę Irlandia, mogą jedynie wskazywać na możliwość oddziaływania na przepis systemowy w określonych okolicznościach.

161 Z analizy postanowień nowej konwencji z Lugano w zakresie przepisów jurysdykcyjnych wynika, że postanowienia te oddziałują na jednolite i spójne stosowanie wspólnotowych przepisów o jurysdykcji oraz prawidłowe funkcjonowanie ustanowionego przez nie systemu.

— W przedmiocie przepisów o uznawaniu orzeczeń sądowych oraz ich wykonywaniu w sprawach cywilnych i handlowych

162 Większość rządów, które przedłożyły uwagi Trybunałowi, uważa, że przepisy dotyczące uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych stanowią dziedzinę, która pozwala się oddzielić od dziedziny przepisów jurysdykcyjnych, co, ich zdaniem, uzasadnia odrębną analizę oddziaływania na przepisy wspólnotowe przez przewidywaną umowę. W tym względzie podkreślają one, że z uwagi na to, iż uznawanie dotyczy jedynie orzeczeń wydanych przez sądy innych państw członkowskich, zakres zastosowania rozporządzenia nr 44/2001 jest ograniczony, a także podnoszą, że jakakolwiek umowa mająca inny zakres zastosowania nie może oddziaływać na przepisy wspólnotowe, ponieważ dotyczy orzeczeń „obcych w stosunku do Wspólnoty”.

163 Jednakże, jak wskazują pozostałe rządy, a także Parlament i Komisja, należy zauważyć, że przepisy jurysdykcyjne oraz przepisy dotyczące uznawania i wykonywania orzeczeń zawarte w rozporządzeniu nr 44/2001 nie stanowią odrębnych i autonomicznych całości, lecz są ściśle ze sobą związane. Komisja przypomniała podczas rozprawy, że uproszczony mechanizm uznawania i wykonywania wprowadzony w art. 33 ust. 1 rozporządzenia, zgodnie z którym orzeczenia sądowe wydane w jednym państwie członkowskim są uznawane w pozostałych państwach członkowskich bez potrzeby przeprowadzania jakiegokolwiek postępowania i który co do zasady powoduje — zgodnie z art. 33 ust. 1 tego rozporządzenia — brak kontroli jurysdykcji sądów państwa członkowskiego pochodzenia, jest uzasadniony wzajemnym zaufaniem państw członkowskich, a w szczególności sądu państwa członkowskiego wezwanego do sądu państwa członkowskiego pochodzenia, z uwzględnieniem w szczególności przepisów o jurysdykcji bezpośredniej zawartych w rozdziale II. W odniesieniu do konwencji brukselskiej raport M. Jenarda o tej konwencji (Dz.U. 1979, C 59 str. 1, 42) stwierdzał: „Bardzo rygorystyczne przepisy jurysdykcyjne zawarte w rozdziale II oraz gwarancje, jakie zapewnia jego art. 20 pozwanemu, który nie wdał się w spór, pozwalają na rezygnację z wymogu weryfikacji jurysdykcji sądu pochodzenia przez sąd, przed którym wnosi się o uznanie lub żąda wykonania orzeczenia”.

- 164 Różne przepisy rozporządzenia nr 44/2001 potwierdzają związek, jaki istnieje między uznawaniem i wykonywaniem orzeczeń a przepisami jurysdykcyjnymi. I tak kontrola jurysdykcji sądu pochodzenia jest w drodze wyjątku utrzymana na podstawie art. 35 ust. 1 rozporządzenia, gdy chodzi o przepisy rozporządzenia dotyczące jurysdykcji wyłącznej, jurysdykcji w zakresie umów ubezpieczeniowych oraz w zakresie umów zawieranych przez konsumentów. Artykuł 71 ust. 2 lit. b) oraz art. 72 tego rozporządzenia również ustanawiają taki związek między przepisami jurysdykcyjnymi a przepisami dotyczącymi uznawania i wykonywania orzeczeń.
- 165 Przepisy rozporządzenia nr 44/2001 przewidują ponadto możliwość zaistnienia kolizji orzeczeń wydanych w sprawach między tymi samymi stronami przez sądy różnych państw. I tak art. 34 pkt 3 rozporządzenia przewiduje, że orzeczenia nie uznaje się, jeżeli nie da się go pogodzić z orzeczeniem wydanym między tymi samymi stronami w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie, natomiast art. 34 pkt 4 stanowi, że orzeczenia nie uznaje się, jeżeli nie da się go pogodzić z wcześniejszym orzeczeniem wydanym w innym państwie członkowskim albo w państwie trzecim w sporze o to samo roszczenie między tymi samymi stronami, o ile to wcześniejsze orzeczenie spełnia warunki konieczne do jego uznania w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie.
- 166 Ponadto, jak wskazano w pkt 147 niniejszej opinii, art. 67 rozporządzenia reguluje stosunek wprowadzonego przezeń systemu nie tylko do pozostałych, istniejących lub przyszłych, przepisów wspólnotowych, ale także do istniejących konwencji oddziałujących na przepisy wspólnotowe dotyczące uznawania i wykonywania, niezależnie od tego, czy konwencje te zawierają przepisy jurysdykcyjne lub postanowienia dotyczące uznawania i wykonywania orzeczeń.
- 167 Co się tyczy bowiem konwencji, których stronami są państwa członkowskie, wymienionych w art. 71 rozporządzenia nr 44/2001, to przepis ten przewiduje w swoim ust. 2 lit. b) zdanie pierwsze, że „orzeczenia wydane w jednym państwie członkowskim przez sąd, który oparł swoją jurysdykcję na konwencji dotyczącej

spraw szczególnych, będą uznawane i wykonywane w innych państwach członkowskich zgodnie z niniejszym rozporządzeniem”. W zdaniu drugim przepis ten stanowi, że „[j]eżeli państwo członkowskie pochodzenia i wezwane państwo członkowskie są stronami konwencji dotyczącej spraw szczególnych, która reguluje warunki uznawania i wykonywania orzeczeń, wówczas obowiązują te warunki”. Wreszcie zgodnie z art. 72 rozporządzenia, „nie narusza [ono] porozumień, na mocy których państwa członkowskie przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia zobowiązały się zgodnie z art. 59 konwencji brukselskiej do nieuznawania orzeczeń sądów państwa będącego stroną tej konwencji przeciwko pozwanym mającym miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu na terytorium państwa trzeciego, jeżeli orzeczenia w wypadkach określonych w art. 4 wymienionej konwencji mogą być wydane tylko na podstawie jurysdykcji przewidzianych w art. 3 akapit drugi wymienionej konwencji”.

- 168 Z analizy samego tylko rozporządzenia nr 44/2001 wynika więc, że ze względu na wprowadzony przezeń całościowy i spójny system uznawania i wykonywania orzeczeń, umowa taka jak przewidywana, niezależnie od tego, czy zawiera przepisy jurysdykcyjne lub dotyczące uznawania i wykonywania orzeczeń, mogłaby oddziaływać na te przepisy.
- 169 Wobec braku ostatecznej wersji konwencji z Lugano analiza możliwości oddziaływania przez nią na przepisy wspólnotowe zostanie dokonana z uwzględnieniem, tytułem przykładu, postanowień obecnej konwencji z Lugano.
- 170 Artykuł 26 akapit pierwszy obecnej konwencji z Lugano ustanawia zasadę, zgodnie z którą orzeczenia wydane w jednym umawiającym się państwie są uznawane w innych umawiających się państwach bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania. Zasada taka oddziałuje na przepisy wspólnotowe, ponieważ rozszerza zakres zastosowania trybu uznawania orzeczeń sądowych bez przeprowadzania specjalnego postępowania, zwiększając w ten sposób liczbę przypadków, w których uznawane będą orzeczenia sądów państw niebędących członkami Wspólnoty, których jurysdykcja nie wynika z zastosowania przepisów rozporządzenia nr 44/2001.

- 171 Odnośnie do istnienia klauzuli wyłączającej, takiej jak zawarta w art. 54b ust. 1 konwencji z Lugano, nie wydaje się, jak wynika z pkt 130 i 154 niniejszej opinii, by jej zamieszczenie mogło wpłynąć na zmianę tego stanowiska w zakresie istnienia wyłącznej kompetencji Wspólnoty do zawarcia takiej umowy.
- 172 Z powyższej analizy wynika, że przepisy wspólnotowe dotyczące uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych oraz przepisy dotyczące jurysdykcji tworzą całościowy i spójny system i nie mogą być rozpatrywane rozłącznie, a także że nowa konwencja z Lugano może oddziaływać na jednolite i spójne stosowanie przepisów wspólnotowych zarówno w zakresie jurysdykcji, jak i uznawania i wykonywania orzeczeń, jak również na prawidłowe funkcjonowanie całościowego systemu wprowadzonego tymi przepisami.
- 173 Z całości powyższych rozważań wynika, że Wspólnota posiada wyłączną kompetencję do zawarcia nowej konwencji z Lugano.

W tym stanie rzeczy Trybunał (w pełnym składzie) wydaje następującą opinię:

Zawarcie nowej konwencji z Lugano o jurysdykcji, uznawaniu orzeczeń sądowych oraz ich wykonywaniu w sprawach cywilnych i handlowych, w wersji przedstawionej w pkt 8–12 wniosku o wydanie opinii, przytoczonych w pkt 26 niniejszej opinii, należy w całości do wyłącznej kompetencji Wspólnoty Europejskiej.

Podpisy